

САДРЖАЈ

Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и културу
Излази са благословом
Његовог преосвештенства
Епископа нишког
господина Арсенија

Шеста серија,
број 11 (1/2019)
Први број прве серије
објављен 1899. године
Излази четири пута годишње

Издавач:
Српска православна
Епархија нишка

Адреса:
Епархија нишка,
Епископска 3, 18000 Ниш

Е-mail:
glas@eparhija-niska.rs

ISSN 2560-3469

Уређивачки одбор:
протојереј Дејан Јовановић
јеромонах Нектарије (Ђурић)
ђакон Далибор Мидић

Уредник:
Ивица Живковић

Лектура:
Снежана Илић

Дизајн и компјутерска обрада:
ђакон Милорад Милосављевић

Фотографија на насловној страни:
Михајло Лазаревић

Штампа:
„Пунта“, Ниш

Тираж:
1000 примерака

УВОДНО СЛОВО

Епископа нишког г. Арсенија ... 1

БОГОСЛОВЉЕ

Свети Никита Ремезијански
О РАЗНИМ НАЗИВИМА ХРИСТА У СВЕТОМ ПИСМУ ... 2

Архимандрит Дамаскин (Грабеж)
ТАЈНА ХРИСТОВА ... 3

Епископ Доситеј (Васић)
НАОРУЖАЈТЕ ДЕЦУ СВОЈУ ХРИСТОМ И МИРОМ ЊЕГОВИМ ... 5

Александра Костић Тмушић
ПОЕТИКА ПЛАЧА У ЖИТИЈИМА СВЕТОГ САВЕ ... 6

Свети Јован Златоусти
ДА СЕ ДРЖИМО ПОСТА ... 9

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

Разговор са архимандритом Дионисијем
САД ВИШЕ НЕМА ДЕЦЕ ... 10

Старац Јефрем из Аризоне
ЕГОИЗАМ ЈЕ ВЕРОВАТНО НАЈСМРТНОСНИЈА БОЛЕСТ ... 12

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Митрополит сиатсијски Павле
ЗНАЧЕЊЕ РЕЧИ „ВОЛИМ ТЕ“ ... 13

Презвитер Стефан Цинцаревић
ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА О ПИТАЊУ АБОРТУСА ... 14

Христо Јанарас
ПРАВО НА ОТПОР ПРОТИВ ДЕКАДЕНЦИЈЕ ... 16

Јеромонах Нектарије (Ђурић)
ТЕОЛОШКИ КОНЦЕПТ МИРА У СВЕТЛУ ОВАПЛОЋЕЊА
ХРИСТОВОГ И ПОТРЕБА ЗА МИРОМ КАО ДУХОВНОМ КАТЕГОРИЈОМ ... 17

Академик Василије Крестић
О ПРОБЛЕМИМА ДУХОВНОГ ЈЕДИНСТВА СРПСКОГ НАРОДА ... 21

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

Жељко Перовић
СТАРА ПИРОТСКА ЦРКВА, ИКОНА ВИТЛЕЈЕМА ... 18

ДОБРОТВОРНА МИСИЈА
ЕПИСКОПА НИШКОГ У ОПШТИНИ МЕДВЕЂА ... 20

ИЗ ПРОШЛОСТИ

Ђакон Далибор Мидић
ХРАМ СВЕТОГ ПАНТЕЛЕЈМОНА У НИШУ ... 26

Ђакон Далибор Мидић
ЗАДУЖБИНЕ ВЕЛИКОГ ЖУПАНА
СТЕФАНА НЕМАЊЕ У ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ ... 27

Презвитер Мирослав Јовановић
НЕМАЊИНА ДУБОЧИЦА ... 30

Свештеник Ђорђе Игњатовић
НАШИ СВЕШТЕНИЦИ ИЗ
НОВООСЛОБОЂЕНИХ КРАЈЕВА (трећи наставак) ... 31

КАТИХЕЗА

НЕМА ИСКРЕНЕ МОЛИТВЕ
ДОК СЕ БОГУ НЕ ОБРАТИМО СВОЈИМ РЕЧИМА ... 34

Разговор са вероучитељицом Марином Ђокић
ДЕЦА СВОЈИМ РЕЧИМА НАЈБОЉЕ СВЕДОЧЕ ХРИСТА ... 36

ИЗ ЛЕТОПИСА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ ... 39

ИНТЕРВЈУ са Епископом нишким г. Арсенијем
ДА ПЕЋИНУ НАШИХ СРЦА
ОЧИСТИМО И У ЊУ ПРИМИМО БОГОМЛАДЕНЦА ... 42

ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ ... 44

СЛУЖЕЊА Епископа нишког г. Арсенија ... 46

БЕСЕДА Епископа нишког г. Арсенија
СЛАВА СТАРЕ ЦРКВЕ ПАЗАРСКЕ У ПИРОТУ ... 48

Епископ нишки
Арсеније (Главчић)

УВОДНО СЛОВО

Година која је пред нама у знаку је великог јубилеја наше помесне Цркве. Ове године навршава се 800 година откако је отац нашега народа Свети Сава издејствовао аутокефалност Српске православне цркве.

Нико други, ни пре ни после њега, није задужио наш род као Свети Сава, који је српски род једном засвагда родио за вечност, увевши га у породицу Цркве православне, обезбедивши му место за Трпезом Царства Небеског, стекавши му име и давши му душу на једини начин којим се народи могу одухотворити и отргнути од историјских ограничености, а то је издејствоваши му Цркву. Ово је велики јубилеј свих нас, јубилеј Савине далековидости и загледаности у вечност, јубилеј нашег ослобођења од стега историје и отискивања нашег народа у наручје Христово. Свети Сава нам је пропутио пут у вечност, обезбедивши брод нашем народу који ће га безбедно довести до луке Царства Божјег.

Порука нама данас је да се не одричемо пута којим нас је повео Свети Сава, да се не одричемо вредности које нам је дао Свети Сава, а та вредност је Христос. Христос је једина увек нова вредност, вредност која никад не стари, која је вечна и бесмртна.

Нека му је име вечно хваљено и прослављано међу свима нама, да нас одговорност према нашем светом родитељу увек и свагда опомиње да на родитељску и светитељску љубав његову, детињом љубављу одговарамо. Да живимо свесни његове жртве и дарова којих нас ни данас не лишава, него их оставља у наслеђе нашим поколењима. ●

Свети Никита
Ремезијански

О РАЗНИМ НАЗИВИМА ХРИСТА У СВЕТОМ ПИСМУ

Поуке оглашенима, Књига друга.
О Сину Божјем

Свети
Никита
Ремезијански

Многа имена и многи називи се налазе у Светом писму, који се односе на Господа нашег и Спаситеља Исуса. Назива се реч, назива се мудрост, светлост, сила. Зове се десница, рука, анђео. Човек, јагње, овца, свештеник се зове. Пут, Истина, Живот (Јн 4. 14). Чокот, правда, искупљење, хлеб, камен, лекар, Извор живе воде (Бр. 20. 6; Јер. 2. 13), Мир, судија, врата. Свим овим се назива, премда је један и исти Син Божји, Бог наш, да би се спознао смисао његове моћи и управљања.

Чуо си називе. Шта значи сваки од њих? Реч се назива, или зато што је бестрасно рођен од Оца или зато што је без умањења суштине Оца било његово рођење. Чини се, на име, да човек не подноси никакво умањење када изговара реч. Сигурно се назива реч, зато што је кроз њега Отац разговарао и са анђелима и са људима.

Мудрост се зове, јер је кроз њега у почетку све мудро уређено. Светлост, зато што је сам осветлио прву таму света и растерао ноћ људског ума својим доласком. Силом се назива, јер ниједно створење њега не може да надјача. Десницом и руком зато што је кроз њега све створено и њиме све обухваћено. Анђео Великог савета (Иса. 9. 6) назива се зато што је он гласник Очевог воље.

Зове се и Син Божји, јер се ради нас људи удостојио родити као човек. Зове се јагње због особите невиности. Овцом се назива да би се показало његово страдање. Свештеником или зато што је ради нас своје тело принео као принос и жртву Богу Оцу или зато што је допустио да сваког дана буде приношен кроз нас.

Путем се назива зато што кроз њега идемо у спасење. Истином, јер је презрео лажи. Живот се зове јер је уништио смрт. Чокот, јер је ширећи на крсту руке као гране сачувао за свет велики плод сладости. Правда, јер је кроз веру у своје име оправдао грешнике. Искупљење, јер је нас некад изгубљене, искупио ценом своје крви. Хлеб, јер је глад за мудрошћу окрепио својим јеванђељем. Камен, јер змија на њему није оставила траг, а нама представља утврђење. Лекар, јер је кроз својим доласком исцелио наше болести и наше ране.

Извором живе воде зове се јер је бањом прерођења (Тит 3. 5) очистио и оживео грешнике. Миром, јер је расуте у једно сабрао и Оцу нас вратио. Васкрсењем, јер ће он лично сва тела подићи из гробова. Судијом, јер ће судити живима и мртвима. Улазом, јер кроз њега верни улазе у Небеско царство.

Зато што се, дакле, Господ заједнице зове таквим именима и називима, имај, вернике, поверења и наду твоју у њега утврди свом снагом. Он ти је реч да знаш Оца. Ако заиста желиш да будеш мудар, њега тражи, јер је мудрост. Ако разум твој подноси некакву таму, Христа потражи, јер је светлост. Болестан си? Имаш прибежиште, јер је и лекар и снага.

Хоћеш да знаш кроз кога је свет створен и ко све држи? Њему веруј, јер пружа руку и десницу. Страх некакав трпиш? У свему ће ти доћи као анђео. Ако ти буде тешко да гледаш ка таквој узвишености јединог, не очајавај јер је човек постао, да би му људски род лако приступио.

Ако будеш невин, придружиће ти се као јагње. Ако те мучи какав прогон незнабожачки, поверуј јер је и он као овца жртвован, и као свештеник прихватиће те и принети Оцу. Ако не знаш пут спасења, потражи Христа јер је он пут душа. Ако хоћеш да знаш истину, њега послушај јер је истина.

Смрти се уопште не бој, јер је Христос живот верујућих. Прија ти сладост света? Окрени се боље ка крсту да се окрепиш слашћу његове лозе која виси на крсту. Прешан си и изгубљен? Буди гладан правде и жедан Искупителја, који је Христос. Засити се, јер је хлеб. Ако у кога немаш поуздања, учврсти се ступивши на њега, јер је камен. И биће ти утврђење и зид.

Болестан си и слаб? Од њега тражи лек, јер је лекар. Патиш због греховног жара, посебно зато што се спремаш за крштење? Хитај ка извору живота да се твој жар угаси и да твоја душа задобије вечност. Ако те гнев мучи и свађа раздражује, приђи Христу, јер је мир, да би се вратио Оцу и да би волео сваког човека као што сматраш да ти треба да будеш вољен.

Ако се бојиш пропадања тела и плашиш се смрти овог живота, сети се да је он васкрсење. Може да подигне оно што је пало. Ако те мами сласт греха и ако те привлачи телесни порок, сам размисли, јер је праведни судија, строг испитивач, који спрема вечни огањ; и никада се неће радовати што ти, будући да си подложан греху, гресиш.

На крају, брате, ако те обузме незнађе у погледу награде за правду, у ишчекивању небеске славе, верујућег ума помисли да он представља врата. Јер ћеш кроз њега бити подигнут из мртвих и ући у небеске тајне и задобићеш анђеоску заједницу. И чућеш његов жељени глас: Добро, слуго добри и верни, у малом си био веран; ући у радост Господара свога; прими царство које ти је приправљено од постања света (Мт. 25. 23; 34). Амин.

Архимандрит
Дамаскин (Грабеж)

ТАЈНА ХРИСТОВА

„Тајна, која је сакривена
од векова и нараштаја,
сада се јави”. (Кол. 1, 26)

Отварајући књигу Новог и вечног завета између Бога и човека, са истинским страхопоштовањем и припремном молитвом, јер се она по свetim оцима само тако може правилно разумети, сусрећемо се, на почетку првог Јеванђеља, са разрешењем свељудске упитаности о смислу постојања и Божјем домостроју спасења, са Тајном, која је „сакривена од векова и нараштаја”, Тајном Богочовека.

Боготрошени апостол и јеванђелиста Матеј, просвећен благодаћу Духа Светога, започиње своје Јеванђеље родословом који је био добро познат јеврејском народу, коме се апостол и обраћа, називајући Исуса Христа сином Давидовим, Авраамовим сином, указујући им тиме да је Исус из Назарета обећани Месија. Генеалогја сведочи о испуњењу Божјих обећања да ће Месија доћи из Давидовог рода и дома (2. Цар. 7, 12-17), као и о непрекинутом низу праотаца и царева у коме апостол налази чудесну симболику: „од Авраама до Давида кољена четрнаест, а од Давида до сеобе вавилонске кољена четрнаест, и од сеобе вавилонске до Христа кољена четрнаест” (Мт. 1, 17). У пуноћи времена, као сведок и ученик, апостол је са дубоким убеђењем и вером, посведочио: „А рођење Исуса Христа овако би...” (Мт. 1, 18)

Преподобни отац Јустин Нови у свом Тумачењу Јеванђеља по Матеју, пише да је прва блага вест светог Еванђеља само име Господа Христа, Исус, изворно Јешуа. У овом светом имену било је речено све: Исус значи Јахве (Господ) спасава или Спасење Господње, Спаситељ. Реч Христос је превод арамејске речи *Мешиах* и значи Помазаник. У Старом завету помазивани су првосвештеници и цареви; они су били претече истинског Помазаника Господњег, Првосвештеника и Цара све твари.

Старозаветна историја је била истински, али и трновит пут до Тајне Христове, пут на који је Бог позвао праоца Авраама и дао му обећања, и на коме се откривао изабраницима својим стварајући заједницу, народ Божији, чудесно издвојен светим заповестима, несхватљивим и данас без препознавања ове Тајне. Ова старозаветна педагогија, која је била „васпитач за

Христа” (Гал. 3, 24) како је назива апостол Павле, била је путеводитељ, истински „ступ од облака” (2. Мојс. 13, 21), којим је Господ осветљавао пут свом изабраном народу до Земље обећања, до спасења. Зато се у сваком старозаветном сусрету човека са Богом назива Тајна Христова, према благовољењу Очевог; над сваким сусретом лебди Дух Божји, који се „дизаше над водом” чудесног првог дана стварања, Дух Свети, треће лице Свете Тројице.

Пророк Мојсије је чезнуо за лицем Божјим и тражио да види славу Његову, али је удостојен да види Господа „само с леђа” јер, како вели Господ, „не може човек мене видети и остати жив” (2. Мојс. 33, 20), док је усамљеник и боготражитељ пророк Илија чуо Господа у „гласу тихом и танком” (1 Цар. 19, 12) на гори Хориву.

Псалмопојац и цар Давид, предак Христов по телу, за истом овом тајном чезне величајући Господа због његових добротина према њему и Израилу: „Тражите Господа и силу његову; тражите лице његово без престанка” (Пс. 105, 4). Давид пророчки наслућује победу Господњу, „који ће побити у дан гњева својега царева” (Пс. 110, 5), али се ова коначна победа Господња у време уздицања државе почиње схватати у историјском смислу. Месијанска идеја често је у потоњим вековима уступала место државотворној идеји.

Проповедник, цар над Израиљем, који хтеде да својом „мудрошћу разабере све што бива под небом”, закључује да је „све таштина и мука духу” и „да нема ништа ново под сунцем” (Проп. 1, 9). Он увиђа „да свему има вријеме”, али и да „не може човек докучити дјела која Бог твори, ни почетка ни краја” (Проп. 3, 11). На крају свог живота, после многих допуштења себи да „позна мудрост и да позна безумље и лудост” (Проп. 1, 17), покајнички окреће своје очи Господу и саветује синовима синова својих: „Бога се бој и заповијести његове држи, јер је то све човеку” (Проп. 12, 13).

Чудесна је заиста повест народа коме је Бог „много пута и разним начинима говорио” (Јевр. 1,1) и који су памтили и преносили речи Закона и обећања пророка у тешким годинама ратова, освајања, ропства и изгнанства. Жеђ за избавитељем, за лицем његовим, за Оним који ће „сам носити безакоња њихова” (Иса. 53, 11) и који ће им дати „уље радости уместо жалости” (Иса. 61, 3), за Оним због кога су и Закон и пророци и чуда и поуке, испуни се када је дошла пуноћа времена (Гал. 4, 4), радосним поздравом анђела: „Радуј се благодатна! Господ је с тобом, благословена си ти међу женама!” (Лк. 1, 28)

Смиреним прихватањем воље Божије, Марија, Нова Ева, како ју је први назвао апостол Павле, исправила је грех старе Еве, изговарајући у име целе творевине: „Ево слушкиње Господње – нека ми буде по ријечи твојој” (Лк. 1, 38). Кроз послушност Богу, Марија у име творевине саучествује у Божанском домостроју спасења, које не бива без човековог прихватања. Свети Јован Дамаскин и други Оци Цркве сведоче да је Пресвета послужила Богу више од свих, те да Пресвета Дјева Марија представља собом врхунац и крај целокупног Старог завета, и да се на њу, пре свега, односе све праслике и пророчтва Старог завета.

„Велика је тајна побожности, Бог се јави у тијелу” (1. Тим. 3, 16).

Оваплоћење Христово и у Његовој Личности сједињење божанске и човечанске природе и кроз Њега спасење човека и васцеле творевине смиреним прихватањем Дјевиним, показа се као Тајна Божја која је надилазила својом величанственошћу све што је човечанство о Богу, у свим нараштајима и свим народима икада докучило.

Блажени муж Максим Исповедник, задивљен над великом и скривеном Тајном Христовом, пише да је то тај божански циљ, предзамисљен (од Бога) пре почетка свих бића, којег одређујући кажемо: да је он унапред смишљени свршетак (циљ), ради кога је све, а он није ни ради чега (другог). Тајна спасења човека и целокупне творевине је, сведочи даље Свети Максим, била позната само Пресветој Тројици, Оцу, Сину и Духу Светоме: Велики Божји Савет (Иса. 9. 5), којег је Весник постао сами суштински Логос Божји, поставши човек, и учинивши јавном, ако се тако може рећи, најдубљу дубину Очевог доброте, и у себи показавши крајњи циљ, ради којег су очигледно сва створења добила почетак бића.

Оваплоћење открива смисао и циљ стварања, које није само педагошко уступање људским слабостима због пада, нити уздицање ка вишем степену сазнања; оваплоћење Логоса Божјег је освећујући додир творевине и Творца, створеног и Вечног, смртног и Бесмртног, људског и Божанског, обећаног и Обећања. Лице Богомладенца Христа осветлило је витлејемску и сваку потоњу ноћ светлошћу богопознања и спасења; лице Богочовека Христа ћемо познати, по сведочанству апостола Павла, „када дође савршено” (1. Кор. 13, 10), ако у нама буде горео пламен несагориве љубави, упаљен, за нас увек недостојне, сједињењем и предавањем себе Тајни Цркве која је Тело Христово.

„Ако ме љубите, заповијести моје држите” (Јн. 14, 15)

У навечерје великог празника Рођења Христовог, срца наша и ум наш, изнова стоје пред великом Тајном побожности, Тајном Христовом. Питање постављено апостолима: „А ви шта велите ко сам ја?”, на које је Симон Петар одговорио: „Ти си Христос, син Бога живог” (Мт. 16, 16), тражи и у данашњем времену - не само наше исповедање вере, него и наша дела, нашу ревност у држању заповести, наше учешће у животу Цркве, наш одговор на питање ко смо ми (заиста) пред тајном Христовом и шта је крајње назначење нашег живота.

Нека би свеблагословни Господ, од Оца рођен пре свих векова, а у пуноћи времена од Духа Светога и Марије Дјеве, познао нас као своје ученике, а ми Њега у Тајни Цркве као Спаситеља и Господа нашег, на нашем свакодневном путу у Емаус. „А ово је живот вјечни да познају тебе једнога истинитога Бога и кога си послао Исуса Христа” (Јн. 17, 3).

Мир Божји! Христос се роди!

Епископ Доситеј (Васић)

НАОРУЖАЈТЕ ДЕЦУ СВОЈУ ХРИСТОМ И МИРОМ ЊЕГОВИМ

Добра и вредна жено; честити и брижни муже, вама је дата велика радост. Ти, жено, мајком се називаш, и тебе, муже, деца оцем називају! Велики је ово дар Божји. Не заборавите дати Богу оно што је Божје, јер је вама од Бога много дато. Али немојте заборавити никада оно што треба да буде бригом свију брига ваших кад мислите о срећи деце своје, о будућности њиховој. Чувајте децу, негујте их; храните их добро, одевајте. Школујте децу и васпитавајте их у добру и поштењу. Учините их способним за самосталан живот. Само не заборавите да је ово тек половина – а може бити и од тога мање – онога што ви деци дати можете, па и морате, ако у Бога верујете и у његов суд на ономе свету. Дајте детету оно што ће га учинити моћним, силним, издржљивим у свима незгодама и искушењима, борбама којих је овоземаљски живот препун и којима ова „долина плача” изобилује. Наоружајте децу за борбу са сваком пакосћу и духовима злобе поднебеске – немиром света овога. Кад вам све ово велим, онда ћу вам одмах рећи где можете ово оружје наћи. Нема ни те радионице, нити те фабрике где се сигурно спасоносно оружје ово израђује; нема ни те главе на човечјем врату која би га могла измислити или удесити. Тамо, у вертепу, у пећини града Витлејема, тамо се нашло ово оружје. У тами, у ноћи оно је засијало, да би се знало коме припада. Светлост га је донела. Оружје ово није од гвожђа, нити од челика. Усађујте у душу деце своје мир, Божји мир. Нека дете заволи Новорођенче од Бога послато; нека осети да се је Христос и за њега родио, да му је Христос највећи пријатељ, и да је то што је од Оца донео и за њега, свога малог пријатеља, донео. Нека златна и мила дечица знају да је, поред многих других поклона којима се ових дана радовала, ипак њихов највећи поклон ово премило и пресвето детенце што у јаслама лежи. Деца наша треба да заволе Христа, јер волети Христа значи волети заувек оно што нам он даје – мир, Божји мир. •

Из беседе Епископа нишког Доситеја на Рођење Христово 1927, преузето из: *Христос је наш мир, златне јабуке моје. Животи и поуке свештеномученика Доситеја Васића*, издање Манастира Дивљана 2016.

Александра
Костић Тмушић

ПОЕТИКА ПЛАЧА У ЖИТИЈИМА СВЕТОГА САВЕ

Др Александра Костић Тмушић је доцент на Филозофском факултету Универзитета у Приштини и чланица Међународног центра за православне студије из Ниша. Ово је скраћена и приређена верзија оригиналног научног рада објављеног у часопису *Црквене студије* бр. 16/1, стр. 515-529.

(Због ограничености простора изостављен је научни апарат као и други део рада, који се односи на Теодосијево *Житије Светог Саве*).

Као прелазни књижевни жанр, плач несумњиво припада најстаријим видовима књижевног стваралаштва. Јавља се као посебна књижевна врста у византијској књижевности. Уз плач се синонимски јављају још и називи „риданије”, „вапај”, „кричаније”. Но, појам „плач” најчешће означава сам књижевни жанр. Он представља својеврсну књижевну тужбалицу, која је историјски више везана за библијске мотиве (Плач Јеремијин) него за фолклорну традицију нарицаљки.

Свети Сава је први увео плач у српску књижевност. Два плача у његовом *Житију Светог Симеона*, до сада у жанровском смислу непрепознати, откривају писца плача, умиљенија и покајања. Поред Светог Саве, плач познају сви писци у старој српској књижевности. Код Стефана Првовенчаног, Доментијана и Теодосија наилазимо на опште познате плачеве, док највише плачевних похвала постоји код Данила Другог.

Први плач се налази у структури посланице коју су упутили Сави родитељи, са молбом да дође са Свете Горе у Србију како би га видели. Мада су се родитељи помирили са Савином одлуком да

напусти световни живот и да се посвети Богу, када су то прихватили као Божију вољу, написали су му писмо у коме су исказали сву тугу и бол:

Ако се тако изволи Господу о теби,
чедо наше љубимо,
дођи и тако к нама,
да видимо твоје Богом посвећено лице,
и наситивши се твоје красне лепоте,
растргнућеш многе жалости од срцаца наших,
и зауставићеш многосузне изворе
од очију наших (...).

У контексту провејава Анина и Немањина мисао да је њихов син Божији слуга и да је он изабран од самог Господа још од утробе Анине да буде син светлости. Са великом тугом позивају своје чедо да их посети. У незнању да ће га икада видети, тугују за њим, иако су свесни да је он *Бојом изабрани слуга*, коме је место у манастиру, међу монасима и слугама Христовим. Поред тога, постоји и веома развијена симболика; присутни су симболи сунца, неба, звезде Данице и осталих звезда, дакле, симболи светлости.

Други плач уткан у структуру *Житија Светог Саве* изговара монах Атанасије, ученик Светог Саве, на гробу свог учитеља. Када су отворили гроб Светог Саве, видели су нетрулежне кости. Тада Атанасије изговара плач:

(...) О, велика је Божја сила,
и неисказана су његова чудеса,
јер се не распаде ни гроб онога
који љуби Бога и чини вољу његову,
ни земља не могаде задржати
но му још у животу његову
и сама морска пучина послужи,
а после смрти земља се не дотаче
његова богоносна тела (...).

Овај плач је пун радости. Плаче и радује се што ће их Свети Сава чувати до краја века, диви се чуду што тело није иструлело и хвали Божију силу. За Светог Саву говори да је још за живота у овом свету чинио чуда, тако да је та светост добила потврду од Господа кроз нетрулежно тело.

У односу на Доментијана, Теодосије у свом делу има знатно више плачева. Већ на почетку *Житија Светог Саве* наилазимо на плач који изговарају слуге Стефана Немање када им је Сава дао своју световну одећу, своју ошишану косу и писмо за своје родитеље. Тада су слуге оплакивале Саву као да је умро:

О, невоље од тебе, господару,
шта ово учини нама,
јер грчи си нам сад после наласка
него кад пре тога од нас побеже!
О, наласка горег од губљења!
О, ризо, жељенога, жељнима запаљење!
Како да те понесемо?

Овај плач се састоји из реторских питања. Слуге казују да им је велика невоља што су га пронашли, а он се замонашио. Питају се како и на који начин да га понесу. Осећају велики грех који је учинио да их сан свлада како не би приметили Савину намеру. У плач су уткани и библијски цитати. Помиње се цитат из *Књије йосѣања*, где се слуге осећају преваренима. Сава је њих преварио, као што је Јаков преварио Исака. Помиње се и праведни Јов. Теодосије овде каже да та ноћ, у којој су преварене слуге, треба да остане тамна, а не да буде ноћ обасјана месечином.

Када је Сава одлучио да оде у своју земљу, изговара плач. Свети Сава плаче што привремено одлази у земљу рођења и што напушта Свету Гору, која је за њега представљала сам рај на земљи. Ово није класични плач, већ је молитва са елементима плача. Плач почиње гласом „о“, који представља вапај из дубине душе, а затим прелази у молитву:

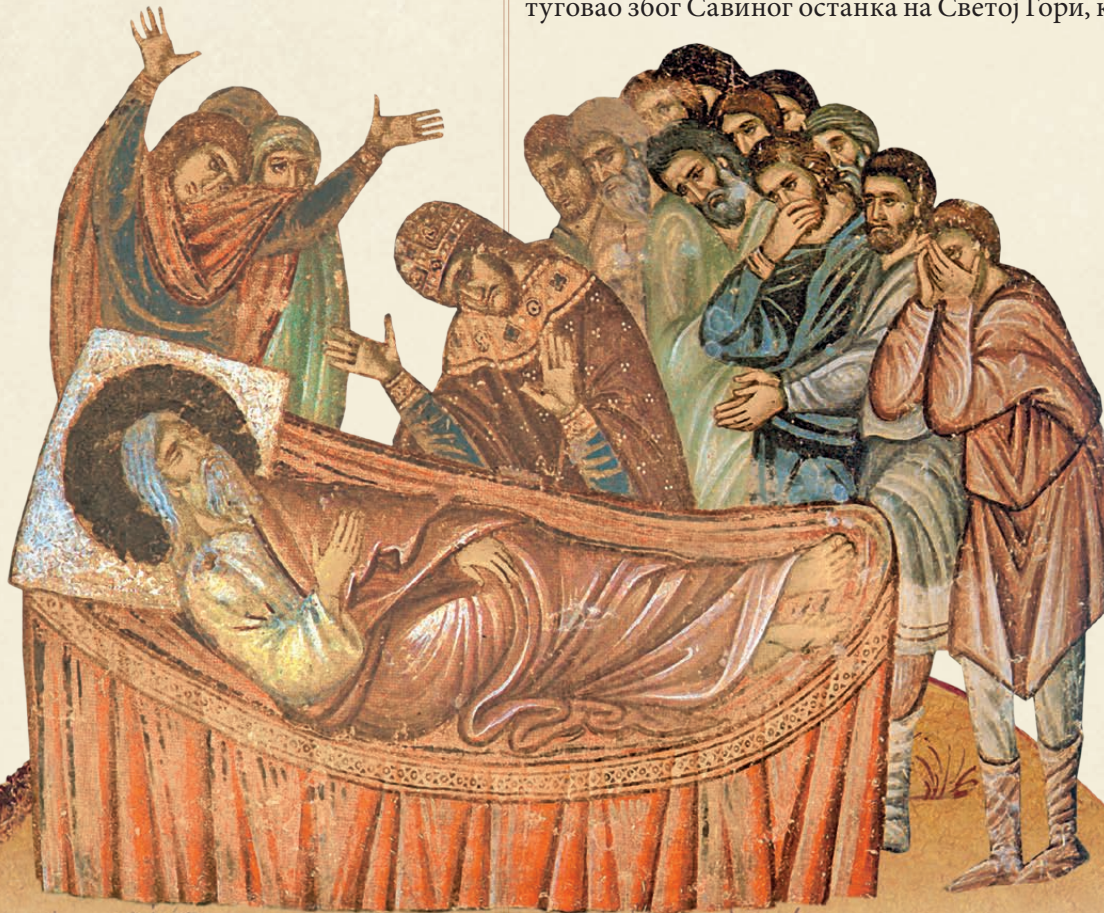
О, колико се добара лиших, ја јадник!
О, колико богатство –
да се без бриге светске Богу молим
замених за ништавило славе људске!
Тешко мени, тешко мени,
ко да ме оплакује,
где падох и шта добих!

Након плача следи молитва Господу и Богородици да га не презру због овог његовог чина. Теодосије са великом љубављу гради ликове својих јунака, који своје животне недаће решавају молитвом и плачем. Управо се кроз истинске сузе они крепе и уздижу још више ка Господу.

Последњи плач у овом житију је плач краља Владислава на гробу Светог Саве. Краљ Владислав изговара плач који је и молитва. Он пати што мошти Светог Саве не почивају у његовој земљи. Краљ себе сматра кривим што се Свети Сава престабио у туђој земљи. Сматра да су његова сагрешења утицала на то. Краљ Владислав се на гробу Светог Саве исповедао и молио га је да му опрости. Све ово је изговарао са тешким сузама:

Знам, оче, моје те сагрешење
најпре учини бегунцем од мене
и отера те да се
ван свога ти отачаства преставиш,
и сада опет чини да царско срце буде тврдо
и да нам те не да.

У Доментијановом *Житију Светиої Саве* има више описа догађаја плача, неголи самог плача. Два описа догађаја колективних плачева су доминантна у делу. Овим описима догађаја Доментијан дочарава како је народ у Србији плакао и туговао због Савиног останка на Светој Гори, ка-

кав је плач био у народу када су дочекали Симеонове мошти и како је плакао Свети Сава. Доментијан у првом опису догађаја плача даје слику Савиног пострига, у другом и трећем појашњава Савину жалост, која је пропраћена и радошћу због Симеоновог упокојења и жалост због упокојења Стефана Првовенчаног. Последњи опис догађаја плача је када је Сава био на ходочашћу у Светој земљи.

Родитељи и сав народ у Србији, када су добили потврду о Савином останку на Светој Гори, плакали су:

А родитељи његови чувши речи посланих,
жалосно заплакаше
са свима изабранима својима,
и обукоше се у хаљине жалости сами
и све слуге њихове.

У целој земљи је завладала општа туга. Она је била таква да су родитељи и сви дворјани и својим одежама показивали жалост. Туга која је завладала у народу је била неописана и нечувена, јер се раније није дешавало да се толико жали за неким.

Насупрот овом опису догађаја, који је завио у црно целу земљу, имамо опис који је и узрадовао. Овај опис дочека Симеонових моштију садржи сузе и плач који је попут олакшања.

Толика је срећа наступила у народу да су то исказали „топлим сузама” и радошћу дршћући слатким уснама целиваху и горким сузама кропљаху.

Доментијан сада супротставља плач који произилази из туге и жалости, и плач који произилази из радости и среће. То је Доментијаново умеће.

У опису догађаја индивидуалног плача Светог Саве постоје три момента. Први моменат је када је Растко у олтару Манастира Светог Пантелејмона постригао своју косу. Растко се растаје са својим пређашњим животом и, колико год се радовао због приближавања Богу, у овом тренутку је оплакао свој световни живот и кроз тај плач је добио очишћење и просветљење.

А он уђе у свети олтар по првом прошењу,
и ту принесе жртву Господу своме,
горким и великим сузама
омочи свето светилиште,
и уподоби се Господу своме.

Наредни опис догађаја Савиног плача је због престављења Симеоновог. У овом опису Савина осећања су помешана. Плаче што се растаје

са оцем, плаче и због радости, јер је видео како се његов отац, у великој љубави, без бола, само преселио на други свет. Био је задивљен тим чином.

А чудоносни и богосветли пак кир Сава,
непрестано точаше различне,
радосне и скрбне изворе суза:
радосне, јер виде родитеља свога
тако пресавршена сваким врлинама.

Када је Сава дошао код брата Стефана који је био на самрти, Доментијан је описао плач Светог Саве. Тада је Сава пролио топле сузе и њима је квасио лице свога брата. Важан моменат у овом опису је тренутак братовљевог замонашења, тако да се Стефан Првовенчани упокојио као монах Симон.

(...) целивајући његова свељубазна уста,
и квасећи топлим сузама
богољубиво лице његово,
узашиљући из дубине срца свога
душевно ридање ка вишњему,
и својим светим рукама обуче га
у велики анђеоски образ.

Последњи опис догађаја плача који је Доментијан приказао јесте плач Светог Саве на Исусовом гробу. Сава је путовао по Светој земљи и на гробу Христовом је излио сузе. Доментијан сликовито, са великом побожношћу описује да Свети Сава није плакао због туге, већ због радости што га је Господ удостојио да ходи путем којим је Син Његов пролио Своју крв. Све што је Исус „окропио” својом крвљу:

...ту верни слуга његов
оброси срдачним ридањем
и омочи прегорким сузама.

Сузе, ридања и плач су феномен који је као елемент преузет из реалних животних тренутака и ситуација. Међутим, плач у старој српској књижевности не представља обичне сузе које су изазване неком свакодневном невољом и недаћом, неком увредом, или очајем због материјалних потешкоћа. Сузе, ридање и плач су мистичне појаве и оне су одраз жеље за задобијањем љубави Божије. Поред тога, само задобијање љубави Божије следи након страха од Бога. Сви наши средњовековни писци су добро знали за овај феномен и веома вешто су га унели у структуру свог књижевног опуса, посебно у структуру жанра житија и жанра похвале.

Плач је књижевна творевина која изазива сва племенита осећања која су могућа у људској души. Као и код јунака који ридају и плачу, тако су и код читалаца помешана осећања. Међутим, она на крају, ипак, воде у веру и наду у спасење, у живот вечни и задобијање Царства небеског. ●

Свети Јован
Златоусти

ДА СЕ ДРЖИМО ПОСТА

Из Беседе њрве
на Посијање

Из
Дела
Светиої
Јована
Златоустоїої,
том седми,
издање
Епархије
нишке
2018.

Да је снага поста велика, и да је од њега многа добит настала души, то нам је постало очигледно и по слугама и по владици. Молим, дакле, љубав вашу да, пошто сте увидели ту добит, лакомисленошћу (својом) њу не одгурнете од себе, нити да се зловољите због доласка поста, него да се радујете и веселите, по блаженоме Павлу: *Јер колико се сјољашињи наш човек расијада, толико се онај унутарњи обнавља* (уп. 2 Кор. 4. 16). Пост је, на-име, храна душе, и као што ова телесна храна гоји тело, тако пост душу спрема да буде утегнутија, крило њено да буде лакше, њу узвишенијом чини, да замишља ствари вишње, спрема је да буде изнад задовољстава и сласти постојећег живота. И као што лаке лађе оштрије секу мора, док оне претоварене товаром многим потањају, тако и пост мисао чини лакшом, спрема је да са лакоћом прелази пучину овога живота, да лети ка небу и стварима небеским, да не мисли ни на шта овдашње, него да пролази поред тога као поред ствари од сенке и сновиђења ништавније. Пијанство и преједање, пак, обременује мисао и гоји тело, душу заробљеником чини, са свих страна је опседа и не допушта мисли да има постојано расуђивање, спрема је да иде низ стрмине и све чини против свога спасења. Немојмо, љубљени моји, лакомислено да чинимо оно што је против нашега спасења, него знајући колика се зла ту рађају, да бежимо од штете што из тога настаје. Јер раскош није забрањена само у Новоме (завету), ту где је већи напон мудрољубља, већа попришта, велики напори, многе бојне награде и неизрециви венци, него и у Старом (завету), док су људи још седели у сенци и били приковани за свећњак, као дечица што се млеком хране, тако мало по мало били вођени (ка истини), ни тада раскалашност није допуштана. И да не бисте помислили како вам ово говорим осуђујући тек онако раскалашност, послушајте Пророка који говори: *Тешко онима који долазе у дан зли, који леже на јосиљима од слонове кости и развлаче се по ћилимима њиховим, који једу јариће (узетје) од јасиљира, и јаћнад ишио још сисају усред стијада, који пију вино процеђено и користје њрве мирисе, помислили су да ње ствари сјоје, а не да беже* (Амос 6. 3-6). Видесте ли коликој осуди је Пророк извргао раскош, и то говорећи Јудејима, њима бестиднима, незахвалнима, који свакога дана трбуху угађају? Обрати-

те, наиме, пажњу на тачност речи, одбацивши преједање њихово и много пијанство од вина, тада је придодао: помислише да те ствари стоје, а не да беже, и само што није показао да уживање њихово сеже до усана и грла, а даље не прелази. То уживање је, међутим, кратко и привремено, а бол непрестан, граница нема. И све те ствари, каже, у искуству дознавши, рачунали су „као да стоје” и трају, а не „као да беже”, то јест да пролазе и ни на трен не трају. Такве су, наиме, људске и телесне ствари, још се и не јаве – одлепшају! Таква је раскош, таква је слава људска и власт, такво је богатство, такво је свако уживање у овоме животу, нема ништа сигурно, нити постојано, нити чврсто, него тече више од токова речних, и оне што су се тим стварима предали оставља саме и огољене. А ствари духовне нису такве, него њима супротне, сигурне и непомичне, промену не примају, стечене су за свако време. Доказ коликога безумља би било мењати ствари постојане за пролазне, вечне за привремене, пролазне за оне што непрекидно остају, оне што нам у будућем веку уживање много посредују за оне што нам тамо кажњавање много спремају? Све те ствари имајући на уму, драги моји, и много расуђивање око спасења нашега улажући, да презремо бесмислену и штетну раскалашност, а да се држимо поста, и свега другог мудрољубља, те да покажемо и промену многу живота (свога), и да свакога дана тежимо чињењу добрих дела, како бисмо све време свете Четрдесетнице духовно стичући и велико богатство врлине сабравши, тако се удостојили јавити се и у Дан Господњи, са слободом приступити страшној и духовној трпези, причестити се неизрецивим оним и бесмртним добрима са чистом савешћу и испунити се благодати отуда, молитвама и заступништвима оних што су саоме Христу угодили, човекољубивоме Богу нашем, са којим нека је Оцу, заједно са Светим Духом, слава, власт и част, сада и увек, и у векове векова. Амин.

САД ВИШЕ НЕМА ДЕЦЕ

Разговор са
архимандритом
Дионисијем,
духовником
Манастира
Светог Стефана
у Липовцу

Оче Дионисије, реците нам нешто о свом личном монашком путу.

Ја сам замонашен 1949, а рукоположен за ђакона 1950. године на Малу Госпођу. Тада сам имао осамнаест година. Био сам ђакон само до новембра месеца, а онда је било моје рукоположење за чин јеромонаха. Била је нужна потреба за свештенослужитељем у Манастиру Наупара. Мати игуманија Дарија је примила на управу Манастир Наупара. Тамо није било духовника ни свештенослужитеља монаха, па је мене рукоположио Владика Јован, стари владика, за јеромонаха. Служио сам на парохији, 1951. године, два-три месеца, од педесете. Онда сам отишао на служење војног рока, педесет треће.

После одслужења поново сам се вратио у Дивљански манастир, где сам и био замонашен и рукоположен у чин јеромонаха. Тамо сам служио на парохији до 1958. године. Те године сам премештен у Височку Ржану. Био је тамо неки покојни отац Зосим, који је умро у Темској. Када сам ја дошао у Ржану, њега је владика преместио у женски манастир, где је чувена мати Иларија била старешина манастира. У Височкој Ржани сам био до седамдесет четврте, када сам дошао овде.

Како сте осетили тај призив и кренули монашким стазама као тако млад момак?

Ја сам са четрнаест година био искушеник. Био сам искушеник три године пре него што су ме замонашили. Ја сам четрдесет шесте дошао за искушеника у Дивљански манастир. То је тада био женски манастир. Било је остало десет хектара обрадивог земљишта, са пашњацима и са шумом. Рускиње су тада већ биле отишле. Део њих је отишао у Суковски манастир и део у Темачки манастир, а део је био у лесковачком крају, у манастиру у Јашуњи.

Још као млад монах били сте духовник који је исповедао богословце. Има ли сличности и разлика између младих људи онда и данас, како то Вама изгледа?

Сад се све либералније гледа. Мада, био је ред у богословији. Тад су се лепо исповедала деца, није било анархије.

Да ли се променио профил човека за тих седамдесет година колико Ви службуете у цркви? Јесу ли друге бриге, јесу ли друге духовне муке?

Исте су. Исти су проблеми. Било је верника и тада, а било је и неверника. И сада то исто има. Има и ревносних и мање ревносних људи. У то време Богомољачки покрет много је учинио за веру, тамо где је био формиран. У многим местима није га било много. Говорим за Високу, тамо где сам био у Височкој Ржани осамнаест година. Тамо у селу је био Богомољачки покрет веома ревностан и село се доста добро разликовало од парохија где га није било. Довољан је био један члан Богомољачког покрета у једном селу. Он регулише све духовне ствари. Он контактира са верницима, после преноси духовницима. Данас више нема те ревности, али остатак тог Богомољачког покрета и дан-данас се осећа тамо где су били они. У мојој породици није било чланова, било је симпатизера. Знам да су ишли код тих чланова Богомољачког покрета на савет – како да се пости, како да се живи хришћански... Много су они вредели. И дан-данас има тих остатака, ревносних хришћана који су припадали Хришћанској заједници.

Памтите ли неке од тих богомољаца?

Ја сам био млад јеромонах, они старци по осамдесет година. Љубе руку, траже благослов. Ја сам се са њима виђао на славама. Тада се није више носила литија, све се завршавало у цркви, на запису. Дођу ту стари људи, постављају питања. Ја им одговарам нешто, а они слушају, штогод им кажем што знам. Углавном су то била питања о животу, како треба да живимо у свету.

Овде долазе многи људи на крштење, везани за манастир. Са њима Ви увек поседите и поразговарате...

Са њима ја увек после крштења дођем у трпезарију. Послужимо се водом, кафом, али и чашицом ракије, не иде без тога. И после литургије сви верници дођу у трпезарију. Буде и шездесет, седамдесет до сто људи. То се опет попије шећер и вода, кафа и ракија. Поприча се мало, може да се поразговара. Имамо одмах после тога исповест, читање молитве и разговор до једанаест сати. У једанаест сати, ако се неко пријавио за крштење – крштавамо. Или дођу многи на разговор, на савет, поуку. Имају искушење, муку, невољу. Ја мислим да је свештеник једини код кога имају поверења, и да се похвале и да се пожале. Знају да свештеник то чува. То је једна врста исповести. Сваки разговор са духовником је исповест – као што свештеник кад свети водицу у свакој кући разговара са домаћима, али никад не преноси у другим кућама шта је код вас разговарао. То остаје ту. Ниједан свештеник не износи ништа.

Шта Вама, на основу Ваших разговора са људима, делује као највећи проблем данашњице?

То су свакодневице код народа. То је свакодневни живот у породици. То су често неслоге. Раздор у односима старих и младих, али и брачних парова.

Шта је то што недостаје савременом браку?

Само вера. Човек је изгубио осећај. Не зна шта је трпљење, не може да претрпи.

Брзо се узимају и брзо се разилазе...

И касно. Терају ћеф, знате. Иживљавају се до тридесет и пет, шест година. Тек онда склапају бракове. То је живот иживљен.

Људи су еманциповани, студирају, касније улазе у бракове. Онда због тога касније и добијају децу. Или често и не добијају, зато што буду стари...

Ја увек саветујем, саветујем младе, да рађају. Нажалост, ти који се жене у тридесет пет, четрдесет година, не могу да имају деце... Неће никад милост

Божја да нас напусти, без обзира какви смо. Зна Господ. Време је донело много јада. Комунизам је много јада донео народу – атеизма, комунизма, отпадништва. Нема трпљења више нико, нико не трпи никога. И та запошљења сада... свако има паре. И сад, жена неће да трпи мужа. Још муж такав безобразан, „швалераш“, не трпи њих. Радо га остави. Остави га са децом. Или остави децу; и то бива.

Чим нема јаке вере, љубав страда. Сада се за ситницу разводе. Сада се венчају, а могу и после месец дана да се разведу.

А код монаха наших генерација, има ли ту трпљења?

Знате шта? Има добрих монаха. Раде тешке послове. Ја много не познајем, али колико знам, има добрих. И женско и мушко монаштво. Једна је ствар што оно данас није бројно. Раније су била пуна села. Сад више нема деце. Нема никог... Али углавном то је добро монаштво. Спасавају се кроз пост, кроз рад, али и у послушању. За све нас је битно послушање, за свештенство, монаштво, епископе. Ево види како се сад сваде патријарси. То се преноси...

То је кућа која не може без разговора. То што се ми споречкамо, ми се удопуњујемо. Нема ту штете. Има ко задрешто, па мисли да је у праву. Али кад му ја кажем, па лепо му објасним... он ме моментално не призна, али иде кући па се размишља, процени, види, па се исправи. Тако, не треба ћутати, треба причати, разговарати. Не треба се свађати,

али треба разговарати, из добрих намера. Расправе нису од штете. Боље је кад човек реферише, па онда промисли, па увиди: требало је онако.

Како бисте у неколико реченица описали Владику Јована (Илића)?

Био је то мудар владика. Он је у монаштво дошао као удови свештеник. Али мудро је водио. Владика Василије, исто из дојкиначког краја, био је другачијег карактера. Он је био народни човек, из монашког реда. Владика Јован је био против да монах опслужује парохију. Он је инсистирао да парох буде са постављењем и да буде социјално осигуран. Тако он мене није декретом поставио на парохију, јер не могу да се пријавим социјалном осигурању. На крају је, по нечијем савету, пристао да ме декретом постави на парохију. Пријавио сам се и признали су ми све године које нисам плаћао социјално осигурање.

А да нам кажете и о Патријарху Иринеју, какав је он био епископ? Њега најдуже можда и познајете.

То причам свима: неће се родити такав владика какав је био Владика Иринеј. Он није кажњавао свештенике. Није увек добро не кажњавати, али казна нема много ефекта. Више вреди разговарати са њим и саветовати га, молити га, по потреби молити. Ретки се рађају такви какав је Владика Иринеј.

Како изгледа дан овде у манастиру? Које правило држе, како сте то устројили?

Све монахиње имају од игуманије правило које држе дневно. Оне много имају посла, тако да мало шта стижу. Можда се то разликује од старог монаштва. Међутим, ревносно је монаштво и сада. Монахиње све устају када и ја устајем. Све дођу на правило, буду ту. Сва послушања врше савесно, одговорно. Има када се споречкају, али то није свађа да не говоре.

Има и у свету људи који вас зову, долазе, који хоће мало интензивнијим духовним животом да живе. Дајете ли и њима правило?

Ономе ко пита, дајем. Не намећем никоме. Ко пита, он се већ интересује, хоће да послуша. Ко не пита, он не зна, не разуме о чему причате. Ко има иоле вере, он пита. Има таквих људи, и те како. Шта да чита, како да се моли Богу, шта кад не може? Људи воле да дођу у манастир, не знам зашто. Можда свештеници мало то на брзину раде. Имају они времена, али имају породицу и имају телевизију – па их то забави, одузима им грдно време. Када има нешто корисно да се чује, у реду је то. Али када се не зна мера, забораве се основне ствари.

Шта ви кажете људима који су изгубили меру, који се одају страстима разне врсте?

Ништа друго, само разговор и савет. Да се не претерује ни у јелу ни у пићу. Многи се интересују о посту. Ја им кажем како то благотворно делује. Пост много доприноси телесном здрављу. Пост је од велике користи, то је здравље. Такође и да праштају једни другима у браку и у породици уопште.

Старац Јефрем
из Аризоне

ЕГОИЗАМ ЈЕ ВЕРОВАТНО НАЈСМРТНОСНИЈА БОЛЕСТ

Архимандрит Јефрем је некадашњи игуман светогорског манастира Филотеја, духовни син преподобног старца Јосифа Исихасте. Основао је неколико манастира у Сједињеним Америчким Државама, а обитава у Манастиру Светог Антонија у Аризони.

Егоизам је сулуда страст која дословно шиба цео људски род. Сви ми људи патимо од ове велике слабости. Егоизам срамоти онога ко му је подложен и излаже га порузи. Од Бога смо позвани да се боримо против егоизма, како бисмо га се ослободили.

Све страсти, греси, сви падови, свој извор, свој почетак имају у егоизму. То је велико зло. Не оставља човека мирним, мучи га даноноћно. Сви људи пате од овог зла, а највише од свих патим ја грешни.

Обично се плашимо онога чега се плаше и други у нашој околини, или пак онога чега нам извесни експерти говоре да се треба бојати: земљотреса, пожара, незапослености, канцера, сиде, болести лудих крава, и много чега што може настати у наше време. Чувамо се, и добро је што чинимо тако.

Међутим, није сигурно да знамо која је права опасност, стварна претња око нас и у нама. Шта је то на шта треба обратити пажњу, чија је претња директна, свакодневна, а последице заиста катастрофалне?

Велику опасност носимо са собом. Наш велики непријатељ налази се у нама и зове се егоизам. Егоизам, са свим својим пратећим појавама: себелубљем, ароганцијом, преузношењем, самопромоцијом итд.

Нема веће опасности за човека и за његову душу, нема горе болести, јер њене последице не тичу се само овог живота, него су и вечне.

„Он који сам даје свима живот и дихање и све... јер у Њему живимо, и крећемо се, и јесмо” (Д. Ап. 17. 25-28) – пошто употребимо, искористимо и потрошимо јединствене дарове његове љубави ми га заобилазимо, игноришемо, окрећемо му леђа и слажемо теорије како не постоји, како никада није постојао.

У истом тренутку док испијамо његову свежу воду и удишемо ваздух којим нас је даривао, ми потхрањујемо свој егоизам: „Ја... мене... и мене... мени... од мене... моје, ја...” Неразумнији смо и сиротији од саме своје дечице.

Замисли само да се оно дете које храниш, облачиш и мазиш по васцели дан окрене и да ти каже: „Ја... мене... моје... и јасам...” Смејаћеш се, заболеће те, опростићеш, бићеш дуго трпељив, како би му пружио прилику да се промени, да се скруши, да призна, да се врати.

Оно што говори човек егоиста провокативно је и сулудо, и једино што други може ишчекивати, стрпљиво и милостиво, јесте да види како се враћа свом разуму, да призна, да се смири.

А ако то не чини? Сам Бог му постаје непријатељ, противник, супарник. То је тренутак од којег започиње трагедија.

„Ни сам Бог не може да потопи овај брод”, био је одговор једног од официра Титаника некој госпођи која је са дивљењем посматрала потпуно нови прекоокеански брод и питала се да ли је заиста непотопив.

„Ни сам Бог не може да га потопи”? А био је потребан само један ледени брег да га мало навуче на свој гребен, да се лако али и трагично оповргне све и сви око великог и супер луксузног прекоокеанског брода тога доба.

Ароганција, егоизам, заједно са безумљем, недвосмислено убијају.

Ни бура, нити олуја, ни непредвиђено узбуркано море, лоше време, само безумни егоизам, једино човеково безумно преузношење.

Егоизам је вероватно најсмртоноснија болест. Јесте болест, јер обезвређује човека (а нарочито оне који имају неко достојанство: политичаре, службенике, владике, свештенике итд.), испуњује га безумним себелубљем и ароганцијом, чини га опасним и безумним, помрачује му ум и срце, не може ни да види, нити да чује, нити да разуме, нити да осети своје стање.

То су главни симптоми егоизма и ароганције. А какав је њихов крај? Ако се са њима не суочиш благовремено и хитро, убијају.

Побеђују човека и усмрћују га вечном смрћу, без благодати и милости Господње у његовом животу. Неопходно је да усмртиш свој егоизам, јер ако ти њега не усмртиш, убиће он тебе.

Али постоји право и ефикасно оружје које уништава егоизам, управо оно што је неопходно да би нас прихватио Господ и да би наше срце начинио његовим Царством. То оружје је Крст Исуса Христа.

Христов Крст је „смртоносно средство”. Када му верујеш, када га пригрлиш са смирењем и чистим боготражењем, онда се егоизам стропоштава о тло, јер се осећаш недостојним, безвредним, јадним – али и помилованим.

Људи ароганције, егоизма, себелубља, нису ништа схватили о Крсту и распетоме Христу.

Егоизам је највеће од свих зала. Он је тај који ствара сва сагрешења.

Молим вас да не осуђујете једни друге, јер то је превасходни егоизам.

Бојте се пре свега унутарње осуде, оне која бива помислима, и то зато што се не обзнањује, што би пружио прилику да буде исправљена од онога који је чује.

Митрополит сиатсијски
Павле (1947–2019)

ЗНАЧЕЊЕ РЕЧИ „ВОЛИМ ТЕ”

Извод из беседе

Љубав је један пут изван нас самих. У љубави крећемо од себе како бисмо се сусрели са другим. То значи да је љубав екстатична. Она не значи да остајемо у себи, већ да се покрећемо. То је љубав којом Бог воли човека. Оци цркве кажу да, из љубави према човеку, Бог изван себе пребива. Он излази из свог божанства. Син и Логос Божји напушта Очево загрљај, долази и постаје човек, да би се сусрео са човеком и да би га спасао.

Увек прети опасност да употребимо другога, уместо да га волимо. То је опасност да други за мене не буде лице моје љубави, већ предмет моје потребе. У том случају осиромашујем самога себе. Ја те волим зато што ниси ја. Ти није исто што и ја. Не можемо на други начин да волимо другог, осим ако је увек другачији. То је основна претпоставка љубави. Само тада могу да волим, када не желим да је тај други – ја. Не желим да другог уобличавам онаквим какав сам ја. Не покушавам да наметнем своју вољу, већ љубав коју осећам дарује другом лицу радост слободе. Када ме други привуче зато што подсећа на мене, зато што ће ми служити, онда то није љубав. То је егоизам. Љубав је када ме други привлачи оним што јесте. Љубављу учествујем у свету другог лица. Богатим се оним што други јесте, не срозавам га у своју беду. Када хоћу да променим другог, онда га не волим. Тада волим себе. У нашим животима углавном нема лепоте, јер се другоме приближавамо на погрешан начин. Хоћемо да руководимо њиме, да га потчинимо. А волети можемо некога само за оно што он јесте. Не можемо некога волети зато што има нешто што се нама свиђа, већ само због онога што сачињава његову личност.

Ово је својство сваког истинског односа, нарочито брачног. Ако се у браку не одржи слобода и љубав личности, ако једна личност не одражава другу, ако нема између њих апсолутног поштовања, неразделивости, тада ова љубав страда. Бог апсолутно поштује нашу слободу. Будући да нас воли, ствара нас слободнима – толико да можемо чак да му кажемо и не. Наш промашај није изменио његову љубав. Зато, када опет долази да устроји наше спасење, он то чини апсолутно поштујући нашу слободу. Није нас се, дакле, одрекао када смо га се ми одрекли. Он обнавља, осећује човекову болесну природу посетом Божјом и тако је исцељује. Основна претпоставка Божје љубави јесте поштовање човекове слободе. То је својство нашег живота, будући да смо створени по слици Божјој. Могу истински да волим другог када желим да буде слободан, када настојим да тако буде. Не само када трпим његову слободу, већ и када јој се радујем, онда заиста волим.

Христос нам није заповедио да људе и човечанство волимо анонимно. Казао нам је да волимо ближњег, конкретног ближњег. Кроз ову кон-

кретну љубав ми долазимо до заједнице личности у љубави, до цркве. Истинска љубав се отвара, отвара се према свету, управо зато што овом свету припадаш и ти. Када је то твој свет, онда је и мој. На тај начин други значи наш улазак у свет. Кроз његово ти долазимо до нашег ми. Само кроз љубав личности долази се до љубави свих. Једино љубављу према ближњем, а овде је ближњи особа која је најближе до нас, могуће је отворити се за љубав према човечанству. Они који говоре да људе воле анонимно, а не воле човека до себе, једноставно се варају. То су празни сасуди који дижу буку.

Брачна љубав јесте те мељ породице. Брак је љубав – ништа друго. Основни циљ брака (пазите!) није да правимо децу. Основни циљ брака је љубав. Породица без љубави јесте пакао за децу. Она их лишава осмеха. Деца нису основни циљ брака, љубав је тај циљ. Деца долазе као плод љубави. Управо зато што је љубав, Бог ствара. И човек ствара веродостојно, дели свој живот са другим, онда када воли. Свети Јован Златоусти у оно време пружа неке предивне савете, и поучавајући брачног човека каже му: „Жени увек говори речи љубави, казуј јој колико је волиш, колико ти је драгоцена”. Овде можемо видети како се лепо решавају и неки други проблеми који муче многе породице. Будући да волим „цео свет, јер ти живиш у њему”, зар не припадају том свету и они који су на свет донели њу, особу коју волим? Често, пре него што и дође до брака и породице, момци и девојке труде се да од почетка заузму један став резерве, дистанцирања од родитеља другог, да их држе на одстојању. Међутим, јесу ли они које волимо пали са неба? Не осећамо ли захвалност према онима који су учинили да поред себе имамо некога кога волимо? Јасно ми је да се родитељи често мешају, али једно је волети, а нешто сасвим друго не дозволити стварање проблема. Свако заостравање и супротстављање може се само љубављу превазићи, љубављу и одговорношћу. Оне чине да свако својим родитељима указује дужно поштовање, не дозвољавајући на тај начин да дође ни до мешања, а ни до хладноће односа. Када волиш некога ко је за тебе ти, онда, како год били тешки, болесни, понекад и наопаки они који су га донели на свет, можеш да расуђујеш у љубави која на крају надвладава. ●

13

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Превоо:
протојереј
Дејан
Јовановић

Презвитер
Стефан Цинцаревић

ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА О ПИТАЊУ АБОРТУСА

У Републици Србији прекид трудноће регулисан је законом у којем се експлицитно прописује да овај чин може да се изврши уколико је дужина трудноће мања од двадесет осам недеља, уколико је величина плода мања од тридесет пет центиметара и уколико је беба лакша од једног килограма. Изузеци се допуштају у три случаја. Први је етичке природе, када је мајка силована и не жели да роди дете. Други је еугенички мотив, уколико се код плода могу открити одређени физички недостаци (Даунов синдром, Патауов синдром, Едвардсов синдром и још многи други), а трећи је медицински, који се такође односи на мајку када сама трудноћа угрожава њен живот.

Абортус као појам помиње се већ код Хипократа. Он износи начине на које се ово дело може извршити, те које биљке жена треба да користи уколико жели да прекине трудноћу. Соранус преписује заморне вежбе женама које не желе да роде дете, као и ношење тешких предмета, а посебно им препоручује често и у оно време напорно јахање коња, како би таквим изнуривањем свог тела довеле до тога да плод више не може да живи у њиховој утроби. Римско право дозвољава абортус, али ипак одређује смртну казну за онога ко то невешто учини, па жена том приликом, при самом захвату или операцији, умре.

У средњем веку, абортус се помиње највише после пада Византије 1453. године. Код нас влада нетачна идеја да исламски свет не прихвата абортус. На Истоку, абортус је најзаступљенији баш у арапском свету. О томе говори чувени филозоф Авицена, који се између осталог бавио медицином, историјом, астрологијом и географијом. У свом канону медицине који је прописао за исламски свет 1025. године, он пише о начинима на које може да се изврши абортус. О томе сведочи Абу Али Хусеин ибн Сина, који је био његов помоћник и пратилац и који је записивао оно што је Авицена учио. У Римском царству средњег века, цар Карло (1519–1556) наређује да онај ко намерно прекине трудноћу буде осуђен на смрт. Код Срба је први о томе говорио цар Душан у своме Законику 1349. године. У 96. правилу овог Закона он каже да, ако неко убије чедо своје, тај треба да се сажеже у огњу. Дакле, жена која намерно прекине трудноћу биће спаљена на ломачи.

Временом се гледиште о абортусу мењало и у хришћанском свету. Дошло је доба ренесансе, потом и просветитељства, током којег је настао другачији поглед на намерни прекид трудноће.

Смртне казне за абортус већ се 1787. године у Аустрији и 1871. године у Француској мењају у доживотну робију за починиоце. Већ после Другог светског рата у Енглеској доживотни затвор смањује се на свега неколико година, у зависности од казне коју пропише судија. Прва земља која је допустила абортус била је Совјетски Савез, после револуције. У комунизму се абортус сматрао делом женске слободе. Наиме, нико није могао да ускрати женама право да одлучују о свом животу и сопственој будућности. То затим одобравају Исланд и Шведска 1935. односно 1938. године. Интересантан је податак да је у Другом светском рату нацистичка Немачка забранила абортус, третирајући га као велику опасност за своју нацију. У исто време, она дозвољава абортус у Пољској, желећи да уништи ову земљу.

Охрабрује податак да се број абортуса у свету смањује. Постоје разна објашњења за његово опадање. Неки сматрају да је главни разлог то што се код младих развија свест да не треба да улазе непромишљено у интимне односе, док други сматрају да је такво стање последица све већег коришћења контрацептивних метода. Број абортуса извршених у свету у 2003. години износио је, према статистици Светске медицинске и здравствене организације, четрдесет два милиона годишње. Поређења ради, 1995. године тај број је био већи за четири милиона.

Прво питање којим се црква бавила говорећи о абортусу, било је то да ли је и када дете постало дете, то јест у ком тренутку можемо о ембриону или о детету у стомаку говорити као о људском бићу. Академик Владета Јеротић често је говорио на тему пренаталне психологије, према којој је дете личност још у стомаку, да развој детета доста зависи од односа са мајком у току трудноће. Он је саветовао мајкама да слушају класичну музику зато што то детету прија, те да не улазе ни у какве сукобе јер дете све то осећа. Пренатални психолог Ханс Ротер каже да модерна теолошка антропологија посматра живот човека као целовито телесно и душевно обличје, додајући да живот настаје онога тренутка када дође до зачећа. Биолог Јоаким Илијес говори да оплођење може бити биолошки обележено као нулта временска тачка у настајању људског живота.

У Светом писму постоје потврде да је дете живо још у утроби, да је оно личност за себе још у фази ембриона. Мојсијев закон, као први који регулише однос између Јевреја, налаже да, ако неко убије трудницу, треба да одговара за два живота. Слично пишу и псалмопојац Давид и други старозаветни писац, праведни Јов. Према јасним подацима из неколико пророчких књига, Бог је још у утроби препознавао своје пророке, потврђујући их као истинске, целовите личности. Оно што нам Нови завет говори јесте још јаснија потврда живота детета у утроби мајке. Апостол Лука описује сусрет Богородице Марије и Јелисавете који се догодио неколико дана после Благовести, где је Господ Исус Христос живео тек неко кратко време у стомаку своје мајке (1.42-43). У том тренутку Јелисавета је била у шестом месецу трудноће. Ту се јасно говори о Светом Јовану као детету које игра у утроби, а Јелисавета поздравља Богородицу речима: „Благословена си ти међу женама и благословен је плод утробе твоје”.

За Православну цркву одговор на питање да ли ембрион може бити личност у сваком случају је позитиван, не само зато што он укључује комплетну личност људског бића, већ и зато што поседује слику Бога у себи. Дете је од самога зачећа личност за себе, која носи Божји лик и печат у себи. Зато је идеја о абортусу нешто неприхватљиво за цркву. Значајна за став Православне цркве су учења светих отаца. У делу „Учење дванаесторице апостола”, једном од најстаријих патристичких списа који је сачуван до данас, пише да није дозвољено убијати дете изазивањем побачаја. Атинагора, писац и апологета из првог периода другог хришћанског века, тврди да је жена која је починила побачај убица и да ће одговарати пред Богом, јер је, како каже, заматак у њеној утроби живо биће о коме се стара Господ. Тертулијан, афрички црквени писац који је познат по својим експлицитним ставовима, каже да онај који ће бити човек већ јесте човек и да нема разлике да ли је већ рођен или не.

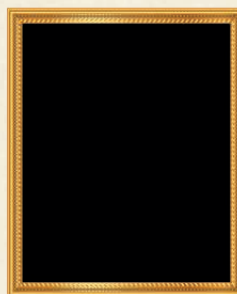
Црква се овим питањем бавила и у својим канонима, па тако имамо 2. и 8. канон Светог Василија Великог, сличан са 91. канонотом Трулског или Петосhestог сабора, који каже: „Жена која убије намерно плод у утроби својој подлеже казни за убиство. Убице су и оне особе које дају средства за побачај, а и оне које узимају отрове. Тежина кривице не зависи од месеца трудноће.” Ништа блажи није Свети Јован Златоусти, који каже да је жена која изврши абортус још гора од убица, јер убиством детета у утроби убијамо некога ко није у могућности да нам пружи отпор и да се брани, за разлику од већ рођеног човека који може да пружи отпор. Црква потпуно равномерно гледа на одговорност оца, који по канонима једнако подлеже кривици. Уколико биолошки отац зна да је његова жена извршила абортус, у истој мери је крив као и она. Уколико мушкарац у браку не зна да је жена извршила абортус, а то сазна касније, има право пред црквеним судом да затражи развод брака и тај развод ће му бити одобрен.

Свети Јефрем Сирин говори о есхатолошком моменту дететовог доласка на свет, што је и његов долазак у Царство Божје, дакле не само на овај свет већ и на онај. Напомиње да она грешница која избаци дете из своје утробе неће видети новог света, јер јој то дете неће дати. Слично предање постоји код Руса, да особе које су абортиране стоје на вратима раја и не дозвољавају онима који су извршили абортус да уђу у рај.

Блаженопочивши патријарх Павле у својој Божићној посланици 1995. године наглашава да је чедоморство страхан грех, да је одређење пред Богом и људима убијање свог детета које ће од мајке тражити одговор, али и напомиње да је тај велики грех и тихо убијање властитог народа, јер: „Шта је народ без деце своје? Народ без деце не

може се назвати народом.” Српска православна црква се више пута по том питању оглашавала преко посланица божићних и васкршњих.

На велику распрострањеност и оправдавање абортуса православни хришћани гледају као на претњу будућности човечанства, као и на знак његове моралне деградације. Због тога црква позива државу да медицинским радницима призна право да из разлога савести одбију да изврше абортус.

У јудејској пракси рабин је дужан да разговара са мајком пре самог чина абортуса и да понуди збрињавање детета у оквиру своје заједнице, уколико је мотив у недостатку материјалних средстава за издржавање детета. О томе говори и савремена Руска црква, напомињући да би могла направити установе које ће збрињавати децу, ако су материјална средства разлог за абортус.

Аутор је професор Призренске богословије „Светог Кирила и Методија”, привремено у Нишу

Христо Јанарас

ПРАВО НА ОТПОР ПРОТИВ ДЕКАДЕНЦИЈЕ

Оно што називамо „личним правом“ односи се на поље понашања: на активности и међусобни однос. Нема никакве везе с егзистенцијом, датим природним ограничењима бића. Имам право да изаберам партију за коју гласам, идеологију која ми се допада, занимање које ме привлачи. Бесмислено је да као „право“ захтевам другачију боју очију, или већу висину или оштрији ум. Оно што имам право да захтевам јесте да се према мени не промени однос само зато што сам низак, црноок или пак тупав.

Нема „права“ без институције Права. Дакле, без општег договора-сагласности који одређује на шта заправо имамо право сви ми који прихватимо договор. Да би функционисала заштита-осигурање личног права, претпоставља се опште обавезивање свих на начела заједничког система Права.

Узгред, неопходно је нагласити (с обзиром на то да неписменост преовладава): „лично право“, онако како га ми данас схватамо, било је непознато (и непотпуно) у древној Грчкој. Оно што данас овде покушава да обезбеди мноштво „система Права“, то је тамо логично произлазило из својства (функције) „грађанина“. Част и „свети чин“ је представљало учествовање у „заједничком надметању у истини“ односно „политици“. Политика је остваривала „полис“, дакле, „живот по истини“ – организовање и функционисање суживота пројављивало је логичку хармонију, ред и лепоту свеукупног поретка, значи „истинити“, елеменат стварности. Представљало је начин бесмртствања, „сушту истину“.

Међутим, у реалности тријумфује (и данас глобално преовладава) поремећај оквира те цивилизације: предност се даје користи а не истини, опскрбљивању индивидуе, а не радости заједнице. Свакако, инсти-

туционалним јуридикским осигурањем личних права сваког човека заустављен је кошмарни примитивизам средњовековног друштва на Западу. Просто, за јелинску свест, овај историјски успех универзализације „личних права“ не престаје да буде предцивизацијски, сасвим супротан „полисном надметању у истини“: дакле, демократији.

Ова свест јелинске другачијости постаје недостижна од тренутка када се „слобода“ поистовети са „правом“ неупитних личних избора – бирам оно што ја желим, што ја просуђујем, ја одлучујем, ја процењујем, што ми више одговара и што ми се допада. Како бисмо схватили хаотичну димензију ове разлике, сетимо се „јелинског“ израза Достојевског: „Постоји само једна истина: да се човек ослободи од самог себе“, дакле, од самобитности, природних нужности (инстинктивних нагона) које је Фројд назвао: нагон самоочувања, нагон владања-наметања, нагон ка задовољству.

Срећом, природа поставља неодложне бране лажном осећању свемоћи које у човеку и изграђује опијеност његовим непобитним „личним правима“. Небројено је природних датости, дакле, чинилаца које човек не бира, живи њима, треба да их прихвати бивајући свестан својих егзистенцијалних могућности: не изабира свој пол, не бира свог оца или своју мајку, темељне архетипе (anima-animus) за обликовање његовог психичког света, оне што га доживотно одређује. Не изабира језик (матерњи) који ће артикулисати (структурализам – каже Лакан) његова свесна и несвесна сазнања. Не изабира ни заједницу којој ће се прикључити, нити временски-историјски период у којем ће учествовати.

Детерминисане су и незаобилазне одреднице и ограничења нашег физичког бића, но такође је и неумољив еготистички примитивизам човеков, његово чврсто држање за прохтеве умишљене свемоћи: природно недостижно он жели да учини компромисно достижним, да би задовољио свој „укус“, да његова „тако ми се хоће“ надменост постане „право“. Бира законе да наметне и установи као „природно“ оно што је очигледно неприродно, да власт (скупштинска већина) одлучује да један муж може да функциониса као мајка, а једна жена да упражњава очинство – као да су мајчинство и очинство само улоге или „понашање“, а не функција.

Ово је декаденција људске врсте, која кокетира као маскарада обучена у бестидност „модернизма“ и „просперитета“. А онај који се усуди на отпор против овог нечовештва, покушава се истребити као „конзервативац“, „ултрадесничар“, „фашиста“. То је, пре свега, амбис лудости, малограђанска свест која се преузноси, е да би „на тај начин оставила утисак“ или придобила подршку заједнице. Није искључено, будући да логика нужде-прохтева нужно води к нужнику, да у следећем саставу „напредних снага“ угледамо и нацрт закона који би мушкарцима признавао „право“ на месечни циклус и на дојење, а женама „право“ на ношење мустаћа.

Горка истина, горак је и лек. Али само за пар стотина наших безосећајних мучитеља, дивно ушушканих, благодарећи неактивности свих осталих.

Јеромонах
Нектарије (Ђурић)

ТЕОЛОШКИ КОНЦЕПТ МИРА У СВЕТЛУ ОВАПЛОЋЕЊА ХРИСТОВОГ И ПОТРЕБА ЗА МИРОМ КАО ДУХОВНОМ КАТЕГОРИЈОМ

Мир није сам по себи идеал и не треба га идеализовати на начин на који га данашњи наш свет идеализује, или пре идеологизује, чиме се он претвара у сурови идеал, наметнути и оружјем и ратом одржаван „мир”, у онај *рах*, који је сам себи недостижан, а који легитимизује „коллатералну штету” у виду људских живота, који је „одржив” само захваљујући смрти. Тај назовимир неће имати места у Царству небеском, где смрти неће бити. А као нечему што се храни смрћу, за њега нема простора ни у Цркви Христа победитеља смрти, где се хранимо самим животом. Истински мир, мир Божји, последица је следовања и испуњавања воље Божије, због чега често – наиме, због колизије воље овога света са вољом Божјом за овај свет – мир Божји бива праћен насиљем.

То је парадокс мира. Као есхатолошки дар, као дар Божје љубави пројављене кроз Божју вољу за овај свет, мир је нешто чему се овај свет деобе и сукоба, овај свет неслоге и раздељености, свет немира и отуђености и од Бога и од себе, то јест од свог назначења, од свог аутентичног постојања, опире. Мир је дар који овај свет не жели да прими, у себицином страху да не изгуби свој немир. У том, и само у том контексту, оне Христове речи: „Нисам дошао да донесем мир, него мач!” (Мт. 10. 34) имају своје значење. Насиље, сукоби, конфликти, немири и ратови који прате Христову поруку мира и љубави нису нешто што тој поруци припада, већ су они одговор овог света на њу. Они су средства који овај свет очајно жели како би сачувао своју дистанцу од Бога, од његове воље, отимајући се за његову љубав кроз читаву своју историју.

И у такву историју, у такав свет, својим рођењем улази Христос. Мир Божји Христовим оваплоћењем добија нови простор. Љубав Божја која обухвата цео свет од тог преломног тренутка поклапа се са границама тог света.

Мир Божји се Христом оваплоћује у свет Божји. Свет Божји постаје простором мира Божјег. Христос долази да донесе мир Божји овоме свету и да тиме објави рат поделама, конфликтима и разједињености. Он долази да донесе мир Божји као лек човечанству и свету до смрти оболелом од греха. Он долази као дете, наоружан једино дечјом безазленошћу, јединим оружјем које приличи деци Божјој, деци Царства. „Ако не будете као деца, нећете видети Царства Божјег”, каже Господ. Он, Син Божји, долази као миротворац – онај који собом доносећи мир Божји у овај свет, чинећи га простором љубави Божје, пресаздава свет по новом закону љубави – „Воли Бога свога свим срцем својим...” и „ближњег свога као самог себе”.

Христос долази да као миротворац гради мир Божји, да од овог света прави свет Божји, преводићи га у цркву привођењем и приношењем Богу, освећујући га својом жртвеном љубављу која свој први испит полаже баш у Витлејемској пећини. Већ тамо, свет огрезао у деобама, конфликту и немиру, можда најприкладније оличен у Ироду, угрожен и престашен наслућивањем ове велике тајне оваплоћења, са очајем се опире и покушава да спречи оно што Свети Максим Исповедник описује као вољу Божју за овај свет када каже: „Циљ божанског промисла јесте да правом вером и духовном љубављу сједини оне који су на разне начине злом раздељени. Јер, Спаситељ је и страдао са циљем да расејану децу Божју сабере уједно” (Јн 11. 52). „Он је”, говори нам даље апостол Павле, „мир наш, који и једне и друге састави уједно и разруши преграду која нас је растављала, то јест непријатељство” (Еф. 2.14).

Христовим оваплоћењем почиње да се на свима нама остварује обећање мира, оног чија се пуноћа пројављује у простору заједнице цркве као простору пресаздавања, претварања, преображавања света у Царство небеско. Ово назначење воље Божје неће се остварити на силу, не упркос нашој слободној вољи. Бог у нама тражи сараднике, сатруднике, саделатнике у овом послу, тражи од нас да постанемо миротворци, јер смо позвани у достојанство синова Божјих, и јер као синови Божји треба, угледајући се на Господа Исуса Христа – Сина Божјег, да будемо творци и извршитељи воље Божје, да овај свет постане свет Божји и простор Божјег мира. ●

Део предавања „Мир Божји. Библијско и литургијско поимање мира у светлу оваплоћења Христовог”, одржаног у Музеју Српске православне цркве Митрополије загребачко-љубљанске у Загребу 29. 12. 2018. године.

Жељко Перовић

СТАРА ПИРОТСКА ЦРКВА, ИКОНА ВИТЛЕЈЕМА

Стара црква у Пироту, посвећена Рождеству Христовом, подигнута је за време турског султана Абдула Махмута 1834. посред мноштва тадашњих џамија и минарета у пазарском делу града, у близини речице Боклуце која је протицала кроз центар вароши.

„У славу Свете, Једносуштне, Животворне и Неразделне Тројице, Оца и Сина и Светога Духа, подиже се овај божествени храм Рождества Христова, настојањем господина хаџи Неше Филиповића, господина хаџи Видена Јовановића, господина Ћире Нешовића, господина Цветка Ђурчибаше, господина Живка Ђаковића, господина Живка Стаменовића, господина Димитрија Петровића, господина Гоге Ценовића и издашношћу богобожљивих хришћана, житеља овог града, лета 1834.”

Угледни грађани Пирота су тада одабрали из својих редова и прве епитропе, чуваре и економи Старог храма и предали им на чување све црквене драгоцености. Чорбације су имале право и дужност да прегледају њихове рачуне и то су радиле углавном о Божићу. Након две године, бирали су нове епитропе који су одлазили код владике на саветовање. Тада би им

пиротски архијереј дао упутства како да обављају своју дужност и притом их упозоравао речима: „Ви од сада постајете с Богом ортаци, пазите да не турите огањ у цеп!”

Овај првобитни храм из 1834. године трајао је само двадесетак година. Био је саграђен од слабог материјала и постао склон паду услед честих поплава и једног пожара који га је у време Нишке буне 1841. прилично оштећио. Зато су богољубиви Пироћанци решили да на истом месту

Обест турска је ферманом и наредбом одредила да се нова хришћанска светиња може градити али не исувише високо, како по висини случајно не би пришла оближњим исламским богомољама. Сналажљиви Пироћанци су се досетили да своју светињу укопају да би она, макар изнутра досегла жељени раст, а вероватно и неслутећи да ће тако укућана и топла, још више подсећати на свету витлејемску пећину и Божић коме је и посвећена. Новоподигнути храм је осветио пиротски митрополит Јероним, један од оних грчких архијереја који нису остали у добром сећању побожних Пироћанаца због великих намета и народу неразумљивих служби на грчком и турском језику. Храм је подигнут прилозима самих грађана Пирота о чему сведочи плоча која се и данас налази узидана изнад главног улаза у храм:

подигну храм од јаче грађе. Заузимањем грчког митрополита Антима, царска дозвола стигла је у Пирот 1855, а храм био готов већ следеће године. Пирот је у то доба био и седиште Пиротске (Нишавске) митрополије чија се зграда налазила крај саме цркве. У њој су становали сви митрополити и епископи, изузев последњег владике Евстатија који је обитавао у Суковском метоху у близини данашње Саборне цркве у Тијабари. Осим што је ово здање било седиште митрополије која се простирала од Драгомана и Трна па све до Сићева, оно је представљало и центар свих важних културних и просветних збивања у Пироту током већег дела 19. века. У митрополији је деловао тајни хришћански суд звани „Синод” у коме су пиротске чорбације под видом старања о цркви бринули о народу. Ту су били органи-

зовани и часови школске наставе. По писаним изворима, први учитељ у митрополији био је даскал Аћим који је, на основу казивања једног од његових ђака, деда Панајота, био уредан и тачан и за оно време веома способан. У овој школи ђаци су писање учили на таблицама, молитва је вршена и пре и после учења, а ученици су са собом доносили и ручак у школу и нису се враћали кући у подне „да их Турчетија по пут не задевају и не тепају”...

Масивне и широке зидине Старе пиротске цркве једва да пропуштају дневну светлост кроз мале небочне прозоре. У том пригушеном осветљењу трепти она тиха и бескрајна витлејемска радост која отапа и најледенија срца. Оно што у самом храму најпре упада у очи је иконостас са дуборезом изузетне израде, сличним оном у Цркви Светог Спаса у Скопљу. Иконе на иконостасу су осликали мајстори из Самокова, а Пироћанци нису штедели на њиховој изради, о чему сведоче и крупне бројке у тефтеру Нишавске епархије. Један део ових икона је поручиван директно из овог иконописачког града, а било је и мајстора који су у првим годинама радили у самој цркви. Осим врхунског иконостаса, овај храм поседује и импресивну збирку целивајућих икона, међу њима и неколико од давнина поштованих као чудотворних. Значајна је и збирка старих крстова, рипида и нарочито колекција платнених икона „Јерусалим” које су пиротске хације доносиле из Свете земље а за коју експерти из Републичког завода за заштиту споменика културе тврде да је јединствена у Србији.

У Старој пиротској цркви су до осамдесетих година 19. века чуване четири србуље. Најдрагоценији је Празнични минеј на пергманету настао у другој половини 13. или првој половини 14. века, а који се данас чува у Реформаторском колегијуму у Дебреницу, другом по величини граду у Мађарској. Остали пиротски писани споменици, Четворојеванђеље на хартији из 15. века и два рукописа из 17. века, страдали су скупа са бесценим народним благом током немачког бомбардовања Народне библиотеке, стравичног културног геноцида над српским народом.

Стара црква данас поседује десетак књига из 18. века, од којих је најстарији руски илустровани Пролог за март и април из 1750. године, објављен у Кијево-печерској лаври. Међу њима су и две руске књиге из 1760. године: Велики Псалтир са упоредним тумачењем светих отаца, као и поуке Гедеона Криновског посвећене руској царици. Књиге објављене у 19. веку верно осликавају бурна времена и разне утицаје који су тада деловали у Пироту. У мноштву српских и руских издања има и јелинских уџбеника историје, граматике и природних наука из времена грчких митрополита, неколико књига на бугарском из времена егзархиста као и потоњих бугарских окупација. Из младе српске кнежевине овде је Псалтир из 1838. године, два Србљака из 1861. године. Најстарије српско штампано издање представља „Хранилиште душе” са поукама Светог Никодима Агиорита, објављено у Трсту 1800. године залагањем Викентија Ракића, старешине Цркве Светог Спиридона...

Стара црква у Пироту је преживела десетину великих поплава, више пожара, харања, неколико граната које су зарониле у њен кров током српско-бугарског рата 1885. године. Издржала

је четири окупатора, надживела бројне тиране, туђе и домаће, и до дана данашњег остала свежа, вредна и активна. Тајна њеног живота и вечне младости лежи у љубави с којом је Пироћанци, као прости витлејемски пастири и учени звездари са истока, упорно походе, очарани лепотом Богомладенца Христа који се у њој чудесно и непрестано оваплоћује и рађа у Чаши спасења. ●

ДОБРОТВОРНА МИСИЈА ЕПИСКОПА НИШКОГ У ОПШТИНИ МЕДВЕЂА

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније увидео је, током свог првог обиласка Црквене општине Медвеђа у Архиепископском намесништву јабланичком, новембра 2017. године, да народ овог краја спада у материјално најугроженије у Епархији нишкој, можда и у читавој Србији. Још тада је дао обећање да ће често долазити на ове просторе. Средином марта 2018. године, верни народ Сијаринске Бање у општини Медвеђа имао је прилику да први пут дочека свог Владiku. Повод овог његовог доласка била је посета вишедетној породици Николић из Равне Бање.

Косовом и Метохијом. Један од начина да се помогне овим кућама је да им се обезбеди нешто од сточног фонда, уколико се утврди да имају услове за узгој домаћих животиња. Дан је завршен радним састанком у парохијском дому у Медвеђи, на којем је сачињен план даље харитативне делатности у парохијама Медвеђа и Сијаринска Бања.

У октобру 2018. године Преосвећени владика поново је посетио ова домаћинства, доневши им обимнију помоћ у храни, одећи, кућној хемији и дечјим играчкама. Две породице добиле су на дар по једну краву, а једној породици уручена је веш-машина. Епархија нишка упутила је позив свим људима добре воље да се прикључе добротворној акцији у корист ових људи, којима је свака помоћ добродошла. Већ наредних дана, парох у Медвеђи јереј Бобан Вуковић обишао је у селима своје парохије још седам егзистенцијално угрожених породица, излазећи у сусрет потребама људи различитих судбина.

Током новембра 2018. године, акцији Епископа нишког, са благословом Његове светости Патријарха

српског г. г. Иринеја, прикључило се Верско-добротворно старатељство Архиепископије београдско-карловачке. Преосвећени владика Арсеније је у пратњи презвитера Владимира Марковића, секретара ове установе, и месног свештенства, крајем новембра посетио једну сеоску школу и већи број материјално угрожених вишедетних породица, уручујући им овом приликом значајнију количину хране, одеће, средстава за хигијену и школског прибора.

Поводом дана Општине Медвеђа, Његовом преосвештенству Епископу нишком додељена је захвалница за изузетно залагање и хуманитарну делатност. Признање

је уручио председник општине др Небојша Арсић, а примио архиепископски намесник јабланички, који се у име Епископа захвалио на указаној части. Мисија Његовог преосвештенства наишла је на топао одзив јавности и локалних медијских кућа, као и свих мештана овог краја. Архиепископски намесник, прото-презвитер Далибор Стефановић, подстакао је локална православна удружења из Лебана и Лесковца да прикупе своју помоћ, коју је затим поделио у четири вишедетна дома широм општине Медвеђа.

Владика Арсеније није заборавио децу општине Медвеђа ни у дане претпразништва Рођења Христовог. Четвртог дана нове 2019. године он је, заједничком акцијом Епархије нишке и добротвора и пријатеља цркве, уз учешће Општине Медвеђа, у просторијама градског вртића ПУ „Младост“ у Медвеђи, уз пригодан програм за децу, поделио божићне пакетиће. Овом приликом Епископ је обрадовао више од две стотине најмлађих који су се окупили у просторијама вртића, где су за њих глумци нишког Луткарског позоришта извели пригодну представу.

У овој породици живи петоро деце, међу којима и девојчица Светлана, ванредна ученица Економске школе у Лесковцу, оболела од церебралне парализе. Како ова честита породица није била у стању да Светлани приушти рачунар, неопходан за њену комуникацију са светом, то је учинио Преосвећени владика, уручујући јој донацију једне нишке компаније.

Августа 2018. године Епископ Арсеније осветио је темеље Храма Светог Пантелејмона у селу Газдаре наомак Медвеђе. Неколико дана касније он је, у пратњи месних свештеника, општинских званичника и двојице часних дародаваца – привредника из Лесковца и Каоника, посетио две породице са седморо и две са деветоро деце у неколико села у близини Медвеђе, дарујући им пригодне пакете са храном. Центар за социјални рад у овој економски неразвијеној области доставио је податак свештеницима да на територији општине живи око двадесет породица са више деце у изузетно тешким животним условима. Многе од њих подносе и терет неизвесности живота у непосредној близини административне границе са

Академик
др Василије Крестић

О ПРОБЛЕМИМА ДУХОВНОГ ЈЕДИНСТВА СРПСКОГ НАРОДА

Скраћена верзија
беседе изговорене на
Светосавској академији
у Нишу 2019. године

Једно од најзначајнијих питања српског народа данас јесте његово духовно јединство, свест о истој националној, верској, културној и цивилизацијској припадности, о истим тежњама, циљевима и интересима, без обзира на географске просторе на којима Срби живе и на њихову идеолошку и партијско-политичку припадност. Дезинтеграциони чиниоци, настали као резултат специфичног историјског развоја, чине део наше природе и утичу на наше понашање, на наш начин размишљања.

Једна од тих специфичности је прекид нашег духовног континуитета. Стотине година живљења под туђинском влашћу Турске, Аустрије и Млетачке није могло остати без последица на изграђивање менталитета, карактера и свести о духовном јединству нашег народа. Ако се и данас сусрећемо с разликама у понашању, поступцима, погледима, тежњама, обичајима и циљевима, морамо бити свесни чињенице да је реч о историјски условљеним појавама, које ће нестајати током времена, у другачијим државноправним оквирима, административно-политичким системима, подизањем нивоа националне свести, знања и образовања.

Друга врло важна специфичност нашег историјског развоја, која је утицала и још увек утиче на наше духовно јединство, јесте непостојање друштвеног континуитета. Пропашћу српских средњовековних држава, Срби су брзо и у потпуности изгубили оновремену друштвену елиту – великаше, носиоце власти, моћи, богатства, знања и угледа. Обезглављен још у средњем веку, српски народ до данас није успео да се опорави, да успостави равнотежу у сопственом друштву и стекне истинску елиту. Није случајно што је нас Србе снашла и што нас сналази једна од најгорих невоља која може снаћи један народ а то је да нема вођства, нема одговорних који би Србе могли представљати и водити.

Баш зато што дуго нисмо имали, што и данас немамо истинску друштвену елиту, ми немамо јединствена национална мерила. Баш зато смо једним делом Срби, другим Југословени, трећим Црногорци, Муслимани или Војвођани, потом интерна-

ционалисти и космополити, четници и партизани, комунисти и антикомунисти, републиканци и монархисти, глобалисти и антиглобалисти, теисти и атеисти и тако редом у недоглед. Такви какви смо, нејединствени, разбијени и међусобно завађени, ми смо лакше бивали асимиловани но што смо били у стању да друге асимилујемо. Навикли да се боримо и гинемо за слободу, нисмо научили да ценимо живот онако како га цене други, културнији и цивилизованији народи.

Насилно пресецање грађанског капиталистичког развоја друштва и суров обрачун с тим друштвом, до којег је дошло нападом Хитлерове Немачке на Југославију и победом комунизма, нанели су српском народу тешке ударце. Творци новог тзв. бескласног друштва наметнули су потпуно нова мерила понашања, морала и вредности трудећи се да у свему раскину везу с оним што је претходило и створе човека новог кова, који по схватањима неће личити на класно жигосаног грађанина или богатијег угледног сељака. Потпун раскид са старим вредностима – грађеним на историји, култури, религији, традицији и столетном животном искуству покидао је све дотад постојеће интегративне споне српског народа и довео до његовог духовног расула.

Срби су прихватили југословенску идеју и залагали се за политику засновану на њој, уверени да је то најбољи и најбезбеднији пут не само за њих већ и за остале југословенске народе, на којем могу изградити државу у којој ће живети заједно. Због таквих намера Срби су се лако одрицали своје националне посебности, уверени да ће слично њима чинити и остали партнери у тој државној заједници. Југословенство је на нашу нацију деловало као моћан дезинтеграциони чинилац. За многе Србе, идеја југословенства била је примарна, а српска мисао не само као неважна одбацивана, већ и демонизована као опасна, непријатељска, она која прети и угрожава.

Попут југословенске идеје, и комунистички интернационализам привукао је знатан део Срба на свим просторима бивше Југославије. Стога што је српска нација од Коминтерне и Комунистичке партије Југославије била проглашена за угњетачку и хегемонистичку, српски комунисти су најлакше, најбрже и најбезболније прихватили идеју интернационализма, чинећи то не само због истинске националне ширине, већ у првом реду зато што су желели да искажу своју партијско-политичку правоверност. Привидно нижа свест, национална, замењена је једном привидно вишом, интернационалном. Национални идеал поништен је оним интернационалним.

У процесу добро осмишљене духовне дезинтеграције Срба после 1945. године, значајно место имале су школе и читав образовни систем. Подређена партији на власти, њеној политици и идеологији, школа је имала задатак да негује социјалистички патриотизам и марксистички поглед на свет, одгајајући људе који су међусобно били блиски по класно-радничкој, идеолошкој и партијској припадности, а не по националној, језичкој, историјској, верској и културној истоветности. Знања која су могла допринети јачању националне свести и духовног јединства не само да су била недоступна већ су, због наводне опасности по идеологију и систем, била табуизована. Велика хероика наших ослободилачких борби и ратова, какви су Први и Други српски устанак, балкански ратови и Први светски рат, била је потиснута и обезвређена.

Главну кривицу за нашу ниску националну свест и пригушено осећање духовног јединства сноси званична политика, како она за владе Јосипа Броза, тако и политике које су следиле после његовог одласка. Ми Срби, због склоности да у свему претерујемо, у обрачуна с ексклузивизмом и шовинизмом, угушили смо и здраво национално и патриотско осећање. Нисмо имали мере у оценама и проценама шта је српско родољубље, шта српска историја, традиција и култура. Победници у рату и револуцији 1941–1945. обрачунали су се с припадницима поражене стране бруталним методама класно-револуционарне борбе. Било је наде да ће време и опасности које су запретиле Србима у тренуцима криза и распада Југославије деловати лековито, да ће ублажити међусобне сукобе и смањити тензије, да ће разум надвладати страсти. Биле су то само жеље добронамерних, мржњом неоптерећених истинских патриота. Властодршци су по сваку цену желели да сачувају власт и да се понашају као победници, непомирљиви и непорециви. То, у много чему бахато и примитивно понашање, умишљање да је једном постигнута победа вечна, деловало је изазовно. За тему о којој расправљамо није битно ко је први обновио сукоб, ко је више а ко мање крив за тако нетрпељиво идеолошко, политичко и страначко конфронтирање. Историја ће о томе дати свој суд. Битно је да сукоб постоји и данас, да се не смирује и да наноси штету државним и националним интересима зато што разара духовно јединство нације.

Духовно јединство српског народа разорено је дугогодишњим милитантним комунистичким атеизмом. Један део народа се, под притиском, из опортунизма или уверења, приклонио званичној атеистичкој политици а други остао привржен својој цркви и вери. У своје време, нарочито током 19. века, Српска православна црква духовно је обједињавала нацију по православној основи, јер је Србе идентификовала по верској припадности. Осим не тако ретких изузетака, каквих је било, Србе су по правилу чинили само припадници православне вероисповести. Ако су избегли деобу по верској основи, Срби нису успели да се одупру оној по основи атеизма и теизма. Ако се та деоба не култивише, схватањем и прихватањем основног људског права на слободу савести, то у одређеном тренутку може постати камен спотицања унутар српског народа.

Усамљена, без подршке с било које стране, разбаштињених добара, слабе унутрашње организације и нејаких кадрова, Српска православна црква је у систему комунизма била бачена на маргине друштвених збивања. Та национална и верска институција, која је стотинама година, у време када Срби нису имали државу, када су били обезглављени, неговала традицију српске државности, владарске култове, свест о верском, националном и културном јединству, збрисана је с историјске сцене на груб и бестијалан начин, непримерен цивилизованом друштву. Улога цркве и православне вере као кохезионе снаге нашег народа сасвим је ослабила, или се изгубила. Природна последица безверја, посебно у нижим и мање образованим слојевима народа, исказала се у општем моралном посрнућу, чији су резултати данас и уочљиви и забрињавајући.

Они који су имали циљ да разоре духовно јединство српског народа, да га у што већој мери дезинтегришу, добро су знали да то могу постићи ако систематски буду поткопавали све темеље свим националним ауторитетима, како уставнома тако и личностима. Уништити ауторитете значило је обезглавити народ, поставити му на чело послушнике, људе без знања, значаја и угледа, без свести и уверења. Због таквих задатака, у претходном систему није било ниједне иоле значајније и угледније српске установе и личности која није подвргавана критикама, обезвређивању, маргинализовању, злоупотребама и осудама.

Пажљивом посматрачу српског националног и поли-

тичког развоја не може измаћи из вида чињеница да су сви српски национални програми, који су било кад у даљој или ближој прошлости доспевали у јавност жестоко критиковани и нападани. Ако имамо у виду чињеницу да национални програми имају циљ да окупе и обједине народ ради остварења најважнијих државних и националних задатака, онда је јасно да су критике изрицане с намером да осујете обједињавање српског народа и спрече остваривање њихових националних и државних задатака. Једна од константи свих критика српских националних програма, од Начертанија Илије Гарашанина до Меморандума САНУ, јесте да су они великосрпског карактера. Њега су лансирале и са смишљеним политичким намерама шириле аустријска и аустроугарска дипломатија и пропаганда. Кад је Србија, после стицања независности (1878), постала привлачно средиште Јужних Словена, Аустроугарска је, да би стала на пут дезинтеграције својих јужних покрајина, систематски стварала фаму о „великој Србији“ и великосрпским амбицијама Београда, која је и после пропасти Монархије 1918. године, у првој и другој Југославији (1918–1941, 1945–1991) служила, као што и данас служи, за компромитовање и паралисање свих српских планова и акција. Оптужбе против Срба да раде на стварању „велике Србије“ извршене су и онда када се Београд свим силама залагао за очување Југославије, која би била уређена на федеративним основама и демократским принципима. Да би избегли демонизацију, да би показали да не теже стварању „велике Србије“, одређени слојеви нашег народа дистанцирали су се не само од сваке помисли о уједињењу Срба већ су се придружили онима који су се, из већ поменутих разлога, обрушавали на Србе.

Да је наш народ захваћен процесом духовне разједињености, потврђује и чињеница да у одређеним друштвеним слојевима постоји јака партикуларна свест и примитивна ускогрудост. У неким нашим срединама може се запазити и права ксенофобичност према Србима из других географски удаљенијих регија. Готово да је пресакла свест о „историјском јединству српства, јединству упркос разликости, која чини богатство наше културе и нашег националног бића“. Уверени смо да разлоге за стагнацију или назадовање ове свести можемо наћи у деценијском административно-политичком и уставном устројству Југославије после 1945. године, које је разбило српски етнички простор, уситнило га и упутило на такав начин живота и привређивања који је погодовао рађању и јачању аутархијске свести. У том погледу најеклатантнији примери су они који су се десили с Војводином и њеном аутономијом, боље рећи њеном етатизацијом, и са Црном Гором, њеном државношћу и националном посебношћу.

Последњи несрећни рат у Босни и Херцеговини са трагичним последицама, својевремена изнуђена блокада на Дрини, посебно идеолошко-политичка пропаганда вођена из Београда против Срба у Републици Српској и њеног тадашњег руководства, деловали су погубно по духовно јединство нашег народа. Исто тако разорно је деловао и још увек делује однос наше власти према избеглицама и избегличком питању. Изгубивши огњишта, избеглице су, сасвим природно, потражиле уточиште у Србији, а Србија их није дочекала као мајка, већ као маћеха. Понела се према њима као према кривцима, а не као према унесрећеним жртвама. Бојим се да се налазимо пред озбиљним опасностима од нових националних подела поводом предстојећег коначног решења о питању државноправне припадности Косова и Метохије и о условима под којима Србија треба да се кандидује за улазак у Европску унију.

Да би се ове, поднебљем и историјом усађене, али и злобно однеговане регионалне свести у српском народу превазишле, постојеће разлике мораће се надилазити, а свест о јединству у различитостима неговати – пре свега новим школским програмима, васпитањем и образовањем. Потребно је обновити филозофију српског јединства, без којег нам нема опстанка. Морамо створити читав програм духовне обнове, моралног и културног препорода, на чему синхронизовано треба да раде држава, црква, школа, медији и, разуме се, целокупна интелигенција. С пуно пажње и осмишљености морају се неговати истинске националне и универзалне вредности у свим областима стваралаштва. У сваком случају, морамо имати у виду чињеницу да се без истинског духовног јединства нашег народа неће моћи с успехом извести ни политичко ни територијално уједињење. То су процеси који морају ићи упоредо. У противном, потреси ће бити неизбежни, а можда и кобни.

СВЕТОСАВСКА АКАДЕМИЈА

2019. ГОДИНЕ
У НИШУ

Ђакон Далибор Мидић

ХРАМ СВЕТОГ ПАНТЕЛЕЈМОНА У НИШУ

Када је потчинио Зету 1170. године, византијски цар Манојло Комнин Немању поставља за великог жупана читаве Рашке државе. Након заточеништва, повратка и смрти цара Манојла Комнина, у савезништву са Угарима Стефан Немања осваја Ниш. О овом догађају, Стефан Првовенчани набрајајући Немањине задужбине наставља: „...и светог и великога мученика Пантелејмона у граду Нишу којему и храм ту сазида.”

гичног немачког цара Фридриха Барбаросе. До њиховог личног сусрета дошло је 27. јула 1189. године, када је Барбароса кренуо у Трећи крсташки рат за ослобођење Јерусалима. Том приликом, кажу неки историчари, потписан је међусобни уговор о пријатељству. Црква је заједно са градом разорена и опљачкана 1386. године упадом Османлија.

До ослобођења јужних крајева 1878. године, црква је била у рушевинама. На Марковдан 25. априла, 1878. године положен је камен темељац за нови храм у част и славу Светог великомученика Пантелејмона. Градња храма је уз помоћ војске брзо напредовала, па је храм освећен на дан Светог Пантелејмона 27. јула исте године. Храм је осветио Нишки митрополит деда Виктор Чолаковић Хиландарац.

Храм
Светог
Пантелеј-
мона
у Нишу,
након
обнове у
XIX веку.

Фоџо:
Архив
Епархије
нишке

Храм Светог Пантелејмона подигнут је највероватније између 1184. и 1185. године. На овом месту се према археолошким открићима налазио мали храм из византијског периода, који је Немања обновио и подигао, проширио и украсио споља и изнутра. Ово је, по монументалности архитектуре и лепоти живописа, била величанствена Немањина задужбина. Стефан Првовенчани у очевој биографији равна је са најлепшим и највећим манастирима и црквама из доба великог жупана Немање, па и са манастиром Студеница.

Првобитна црква била је на месту садашње цркве, и као све ондашње творевине, одликовала се лепотом и величином. Остало је предање да је поред овога храма дошло је до историског сусрета великог жупана Стевана Немање и енер-

Ђакон Далибор Мидић

ЗАДУЖБИНЕ ВЕЛИКОГ ЖУПАНА СТЕФАНА НЕМАЊЕ У ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

Почеци српске државотворности али и црквене независности везани су за просторе данашње јужне Србије, односно за оне који се данас налазе у области Епархије нишке. Овим просторима је веома рано, још у време византијске власти управљао Стефан Немања. У Житију Стефана Немање које је написао краљ Стефан Првовенчани, између осталог пише: „Када је Немања узрастао до младости, примио је део отачаства свога звану Топлицу, Ибар, Расину и зване Реке”. Ови простори били су прилично велики део удео не жупаније који се простирао од ушћа реке Топлице у Јужну Мораву до Ниша. Престони град Немањине жупаније налазио се у граду који се некада звао Топлица.

У овом граду, Стефан Немања подиже своје прве задужбине – Манастир Светог Николе и Манастир Пресвете Богородице.

Манастир Светог Николе у Куршумлији

Овај манастир је најстарија задужбина великог жупана Стефана Немање. Не зна се прецизно када је грађена, али претпоставља се да је подигнута између 1152. и 1166, а најкасније до 1168. године. Свети Сава у Житију Симеоновом бележи: „Не могући уставити срца својега и разгорев љубављу Христовом, поче зидати храм светог архијереја и чудотворца оца Николаја”. Биографи преподобног Симеона Мироточивог, Стефан Првовенчани, Свети Сава и Доментијан не слажу се у погледу редоследа подизања Немањиних задужбина у Куршумлији. Док Стефан Првовенчани и Доментијан на прво место стављају зидање цркве посвећене Пресветој Богородици, Свети Сава пак тврди да је прво сазидан Манастир Светог Николаја. Ипак, без обзира на ове разлике, сви се слажу у једном, да је по зидању манастира дошло до сукоба између Немање и његове браће, која су реаговала на његово ктиторско ангажовање. До сукоба је дошло због тога што је ктиторска делатност била одлика самосталности нечије владавине. Браћа су том приликом одвела Немању у тамницу. Након

чудесног избављења, он против њих започиње рат, из кога излази као победник и 1168. постаје велики жупан.

Убрзо је поред манастира изградио двор, а Куршумлија је постала седиште жупаније. Како су Немањине задужбине биле покривене оловним крововима који су се пресијавали на сунцу, народ их је назвао „белим црквама”, а отуда је и насеље (Куршумлија) добило име Беле Цркве.

У Манастиру Светог Николаја од самог оснивања одвијао се јак духовни живот, а манастир је, по сведочанству Студеничког типика, уживао велики углед. Тако је, на пример, старешина цркве, тзв. велики игуман, заједно са још неколико игумана, учествовао у избору и увођењу у звање архимандрита студеничког. Управо је у овом манастиру, по добијању српске црквене самосталности у Никеји 1219. године, било смештено седиште новоформиране Топличке епископије. Данас, нажалост, нису сачуване оснивачка и

друге повеље за властелинство Топличке епископије, па се не зна које је све поседе и привилегије имала. Претпоставља се да је, по проглашењу царства и уздицања српске цркве на ранг патријаршије 1346. године и она уздигнута на ранг митрополије.

Шта се догађало са Црквом Светог Николаја након Косовске битке 1389. године и турског освајања Топлице 1453. године, није довољно познато. У овом периоду вођене су тешке борбе, па је манастир вероватно пострадао. У првој половини XVI века, у историјским изворима помиње се извесни белоцрквански митрополит. Овај податак указује да се митрополија и поред свих проблема одржала, а помен Беле Цркве у титули митрополита сведочи да је седиште митрополије остало у Цркви Светог Николаја, истина сада у оквирима Охридске архиепископије. На основу истраживања Олге Зиројевић, знамо и да су обе Немањине задужбине у Куршумлији, судећи

по плаћању годишњег прихода, биле активне у периоду између 1455. и 1530. године. У каснијем времену се не помињу, што наводи на закључак о њиховој опустелости. Интересантно је да 1661. године турски путописац Евлија Челебија, путујући кроз Куршумлију, помиње само једну опустелу цркву.

После Велике сеобе Срба 1690. године црква је већ била пуста. У једном тренутку Турци су скинули њен оловни кров и према предању излили куршуме. Отуда је потекао и савремени назив града – Куршумлија. Према турским изворима, међутим, назив потиче од турских речи куршунлу килисе, односно оловна црква, што је, дакле, само варијанта превода српског назива Беле Цркве. Интересантно је и да је у Османском царству, поред Куршумлије у Топлици, постојао и кадилук Куршумлија у санџаку Кенгри у Азији.

У XVIII веку, према Троношком летопису писаном 1791. године, црква је и даље пуста, а коначно је разрушена половином XIX века. Срушили

су је наводно Суљ Крвеша из Ниша и Мули Халил, тражећи новац. По овом догађају Арнаути су узимали циглу и камен за своје потребе, а током ослободилачких ратова од 1876. до 1878. године, војска је од црквеног материјала зидала пекаре и друге војне зграде.

По ослобођењу Топлице, Феликс Каниц пише да оно што је остало од цркве, упркос тешкој запуштености, и даље представља једно од најлепших дела средњовековне српске зидане архитектуре, те препоручује српском министру грађевина да се обнови. Први потез на заштити ове светиње направио је Народни музеј из Београда 1910, када је направљена кровна конструкција. После Другог светског рата настављено је са обновом, која је са прекидима трајала све до 2003. године.

Црква спада у ред прототипа рашке школе, па су тако приметне одлике и византијског – постоје, на пример, сличности са никејском Црквом Свете Софије, затим цариградским црквама и најзад

Влахернском капијом – и романичког стила – на пример припрата са две куле звонаре је сличног изгледа као Црква Светог Трифуна у Котору.

Црква је грађена у три фазе. Најстарија је једнобродна грађевина са кришкasto подељеном куполом и троделним олтаром. Установљењем Топличке епископије 1219. године, када је Манастир Светог Николе постао седиште исте, уз западну страну цркве Стефан Првовенчани је дозидео припрату са двема кулама. Може се тврдити да је јужна кула била звоник у својој првобитној намери, али постоје мишљења да је истовремено била и звоник и пирг. Данас је она, за разлику од северне у коју је наводно ударио гром, потпуно рестаурирана. Најзад, у XIV веку краљ Милутин је уз северну страну цркве саградио параклис. Црква је у својој каснијој фази доживела још неке мање измене, али оне нису битно утицале на промену њеног пређашњег изгледа.

Унутрашњост цркве је пространа и подељена у неколико одаја. Олтарски простор је одељен од наоса са два ступца, а иконостас не постоји. У самом олтару постоје две изражене нише, где једна служи за проскимидију, док је друга у служби ђаконикона. Престони камен, састављен из три дела, још увек стоји у централном делу олтара. Сам под олтара је од плоча опеке и нешто је издигнут од пода наоса.

Озидана опеком, црква има карактеристичну фасаду. Наиме, сваки други ред је увучен и прекривен малтером. Једнокрилна или двокрилна врата од храстовине, ротирају се око металне осовине, а бифорни прозори имају кружне отворе.

Унутрашњост цркве је била омалтерисана и живописана. Од првобитне декорације, која је вероватно покривала све унутрашње зидне површине, сачувани су само трагови фресака из XIV века и то на прозорским сводовима и у капели јужне куле. Ако се изузму фрагменти фресака са представама епископа и Богородице, црква данас није осликана.

У самој цркви нађени су надгробни споменици и плоче. Уз југоисточни део цркве пронађени су чанкасти новчићи, ковани за време византијског цара Манојла Комнина. Североисточно од цркве налази се нови манастирски конак, као и стари манастирски бунар, где се, према предању, налазе црквена звона и друге драгоцености. Са северозападне стране, недалеко од цркве, налазе се рушевине некадашњег манастирског конака. Осамнаестог новембра 1947. године комплекс Манастира Светог Николаја у Куршумлији стављен је под заштиту државе, као културно добро од изузетног значаја под редним бројем СК 207.

Манастир Пресвете Богородице у Куршумлији

На висоравни поред реке Топлице, на самом улазу у Куршумлију налазе се остаци Цркве Пресвете Богородице. Према писању Стефана Првовенчаног, овај манастир је прва Немањина задужбина, а подигнут је одмах након Немањиног сусрета са царем Манојлом Комнином у Нишу 1159. године.

Како пише Стефан Првовенчани, тада су простори којима је Стефан Немања владао проширене: „Када је богољубиви цар Манојло чуо за изванредно целомудрије и крепост и смерност овога незлобивог, када се приближио нишавском крају, желећи га видети, посла к њему да дође и да га види. А он, похитав дође к њему. Угледа га, прими га и царским поздравом целива га, и дивив се мудрости младића, одликова га царским чином и разним даровима. И оделивши му од своје земље, даде му звану Дубочицу. А када је он дошао и ни мало не каснивши, поче са журбом подизати у отачаству своме храмове Свете Богородице и Светог Николе у Топлици.”

На основу археолошких открића, која су започета 1922. године, на овом месту је откривена стара византијска базилика из V века. Сама грађевина је једнобродна базилика са основом триконхоса и каменим иконостасом. На јужној страни цркве налазили су се коначи које је подигао Стефан Немања, а иза њих и манастирски бунар који и данас постоји. Према Троношком летопису из 1791. године, забележено је да је манастир већ дуго запуштен. Претпоставља се да је манастир страдао заједно са читавом Топлицом након Прве сеобе Срба 1690. године. Манастир је важан јер се у његовим најславнијим данима у њему подвизавала Ана, мајка светог Саве

и супруга Стефана Немање, која се по примању монашког чина, према писању Стефана Првовенчаног наставља у овом манастиру: „Примив од епископа Калиника анђеоски и иночки чин, место Ане назва се Анастасија монахиња, која сабравши збор црноризаца предвођаше у посту и молитвама Богу.”

Средином XV века, између 1451. и 1457. године, манастирски комплекс се налазио под заштитом султаније Маре Бранковић, супруге султана Мурата II (1421-1451), која је у близини имала

један од својих дворова. Како бележи један хроничар, након смрти Мурата II, она од пасторка Султана Мехмеда II добија „Топлицу и Глубочицу на уживање”. Како пише Стојан Новаковић, султанија Мара је у оквиру манастирског комплекса имала свој двор, чији су остаци пронађени. Према предању које је забележио прота Тихомир Танасијевић, позивајући се на записе Мите Ракића, манастир је порушио неки Арнаут, и од тог материјала на Топлици направио воденицу коју му је брзо однела вода.

Године 1948. отпочети су радови на конзервацији манастирске цркве. Манастир и манастирска црква и данас су у рушевинама. Читав комплекс стављен је под заштиту државе 1982. године као културно добро од изузетног значаја под редним бројем СК 208.

Стеатинска икона Пресвете Богородице, откривена приликом археолошких истраживања на месту некадашњег Манастира Пресвете Богородице у Куршумлији

Фото: Архив Епархије нишке;
<https://sr.wikipedia.org>

Презвитуер
Мирослав Јовановић

НЕМАЊИНА ДУБОЧИЦА

Рашка је у XI веку толико ојачала да је почела да задаје проблеме Византији. Рашки жупан Вукан је 1093. године упао са Космета и путошио врањски и скопски крај. Због угрожавања њених североисточних граница Византија је предузимала ратове против Рашке, која је склопила савез са Угарском. Византијски цар Манојло Комнен је 1149. године заузео Рашку и спалио градове Рас и Маглич.

Византија је због честих ратова на истоку и све јачих напада из Рашке морала да дипломатским путем некако задовољи рашке жупане, дајући им богате области уз границу са Рашком. Први рашки жупан који је дошао у привремени посед овога краја био је Деса, који се Манојлу заклео на верност. Наиме, после сукоба Десе са својим братом Урошем II 1155. године, цар Манојло му је дао у околини Ниша област Дендру – што у преводу значи Шумадија. Пошто је ова Манојлова одлука била привремена, Деса је морао да врати Дендру 1160. године. Али он онда чини непромишљен потез ослањајући се на помоћ Угара и поново узима Дендру

род преовладао над грчким. У честим ратовима између Немање и Византије, Дубочица је поново потпала под византијску управу, па је Немања морао у два наврата да поврати ову територију 1168. и 1183. године. После пораза на Морави, 1190. године, у миру који је Немања склопио са Манојловим наследником Исаком Анђелом, враћене су Византији све области источно од Мораве, на којој је успостављена граница, тако да је Дубочица од тада до данас остала српска.

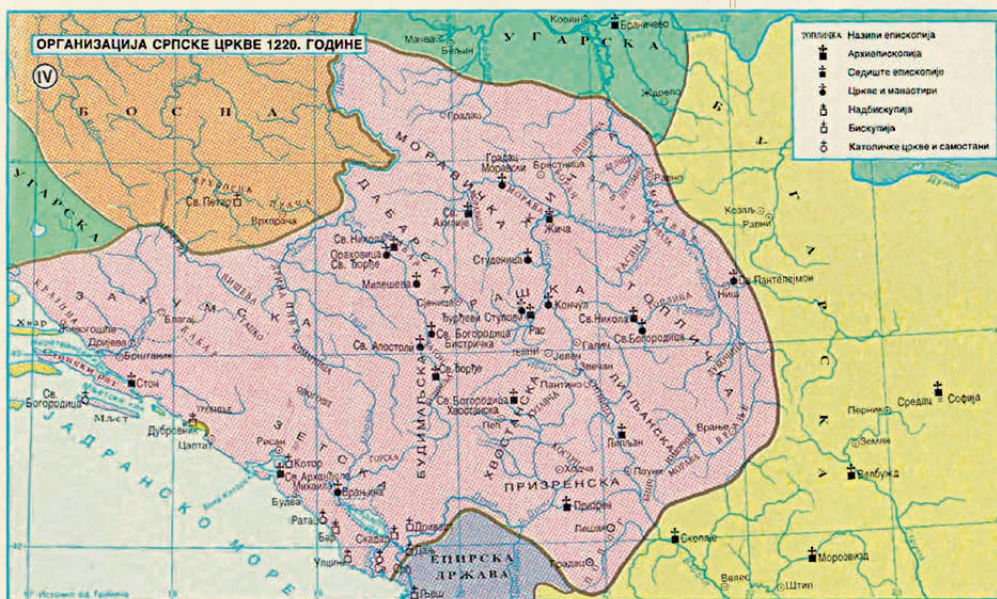
Опис Дендре (Дубочице) као богате и врло насељене области, наводи нас на закључак да је и хришћанство било развијено и даје нам реалну претпоставку да је обновљена византијска базилика свете мученице Параскеве у Рудару, а можда и светог Илије на источној страни Хисара. Можда је на месту данашње Оцаклије постојао мањи храм, а на северним падинама Хисара је постојало хришћанско гробље са мањом црквицом. Ова гробљанска црква сазидаана је у XII веку од материјала који је из римског доба, а примећено је да око ње постоје старији зидови који упућују на то да је из византијског периода. Била је малих димензија, ширине три и по метара и дужине пет и по метара. Ову цркву открио је и истраживао 1954. године београдски археолог Ђорђе Стричевић, а налазила се, отприлике, иза данашње зграде лесковачког архива. Порушена је за време Османлија, а за време комуниста седамдесетих година прошлог века локалитет је затрпан иако се знало

да је то врло вредна старина, вероватно да не би поново постала светиња.

Након коначног уласка Дубочице у састав српске средњовековне државе пред крај XII века рашки Срби су масовно почели долазити у овај крај који је, за разлику од планинских, неприступачних и сиромашних предела где су раније живели, био веома богат. У овом крају постојао је напредан привредни, културни и верски живот.

Године 1204. помиње се епископ нишки Кирик,

то је уједно и последњи познати нишки епископ из времена док је нишка епархија још увек је била у саставу Охридске архиепископије. Оснивањем аутокефалне жичке архиепископије 1219. почиње проширивање исте на рачун Охридске архиепископије. Ниш је у XIII веку често падао под власт Бугара, чак се једно време нишка епархија налазила у саставу Трновске (бугарске) патријаршије. Тада је овај крај потпао под јурisdикцију белоцркванске епархије, коју је основао Свети Сава и чије је седиште било у Манастиру Светог Николе код Куршумлије, иначе задужбине Савиног оца Стефана Немање.

1162. године, због чега је збачен с власти и одведен у Цариград. На његово место Манојло поставља Тихомира 1165. године, а у исто време, да би ослабио Рашку, поставља Тихомировог брата Немању (у кога је, одраније из ратова са Угарском, имао поверење) за самосталног жупана над Топлицом, Ибром, Расином, Рекама и још му од царске земље додаје Глбочицу (Дубочицу). Словенски насељеници су област Дендру и раније вероватно звали Глбочица, односно, Дубочица, због многобројних мочвара које су се налазиле у глибовима, односно, дубовима, али се тај назив сада први пут помиње у царској повељи што указује да је словенски на-

Свештеник
Ђорђе Игњатовић

НАШИ СВЕШТЕНИЦИ ИЗ НОВООСЛОБОЂЕНИХ КРАЈЕВА (ЗАБЕЛЕШКЕ)

У оно време и још раније, управо рећи одвајкада, Пирот и сви јужни крајеви били су упућени на трговину и промет са истоком, а нарочито са Цариградом и Солуном. Друм из Београда пролази за Цариград кроз Пирот, те је на тај начин Пирот био везан непосредно са многим важним трговачким местима у Бугарској, Тракији и са самим Цариградом. За своје производе, махом сточне, пошто је становништво пиротског краја упућено на сточарство, као једину могућу грану привреде; тако исто за своју једину – ћилимарску индустрију Пирот је имао само на истоку у Бугарској и Тракији погодна тржишта. Па пошто су дотични производи по количини и квалитету били извршни, то је Пирот био у оно време веома на гласу као трговачко место. Панађури пиротски били су чувени, на њима се сгацало света чак „испреко мора“, а трајаји су по месец и више дана. Стога Пирот беше место на које је била обраћена велика пажња лукавих и подмуклих Бугара.

Би ли могао неко да тврди да Пироћани и народ у Пиротском округу, па чак до Софије, у видинској и средачкој области, у Знепољу, до самог Ђустендила није чисти и прави Србин? И ношња, и обичаји, и језик, и крв, и све од аз до ижице сачувано је српско, боље него и у Шумадији. Једино што је томе народу недостајало јесте просвета. Онда слободна Србија, одакле би на сваки начин Пирот и тај недостатак попунио, као што му је после слобода отуд синудла, била је за Пирот затворена кинеским зидом. Штавише, Србија је онда била у немогућности да што у име тога учини томе крају, пошто је исувише оптерећена била бригом, јер је морала сама себи без ичије туђе помоћи створити и слободу, и независност, и просвету, и војску, и ратове сносити, и све на свету. Па ипак, она је чинила нешто и више за ослобођену браћу. Тако у Београду је школовала незахвалне Бугаре и тамо је штампала књиге као славенобугарске, и не слутећи да ће ти подли и дивљачки питомци дићи руку на Србију и стварати себи државу на крви и костима српских синова и српске државе. Арам им било!

Још нешто. Правих је Бугара веома мало. Они поглавито живе иза Искра и у Тракији. Они су истина грана словенског стабла, али карактером они су исувише дегенерисани да показују више подлаштва и лукавства него ли искрености и јунаштва. То је и био узрок због којег су Бугари за време робовања, као и лукави Грци, уживали велике повластице и поверење код Турака. Насупрот томе, Срби су због свога јунаштва и жудње за слободом били гањани до истребљења, те нико није ни смео помислити, а камоли рећи да је Србин. Стога, дакле, у току тако

ТРЕЋИ ДЕО

Потресна сећања пиротског свештеника Ђорђа Игњатовића из Топлог Дола представљају прворазредни документ и историјски извор за историју Пиротске митрополије. Његово сведочанство обухвата тешка времена и историјске прилике крајем XIX века у Пироту и околини. Текст је објављен у *Веснику Српске цркве* под насловом „Игњатовић Ђорђе, Наши свештеници из новоослобођених крајева (Забелешке)“ из 1903. године, свеска I, стр. 52-61; II, стр. 141-150; III, стр. 248-260.

дугог ропства морао се свет називати ма и Бугарином само да живот спасе, и то постаде обична ствар, тим пре што се Грком нико није хтео називати, а међутим Бугари су имали и своје учитеље, свештенике и владике, па и нарочиту заштиту од стране Турака. О свему томе имамо и дан-дањи доказа у Маћедонији. Агитација средством свештеника и учитеља успела је да се велики, ако не и већи део народа назива Бугарином; и ако сутрадан та маса крене за агитаторима, онда хоће ли се хтећи и смети да поруши једна историјска истина: да је тај народ и по крви и по свему Србин, хоће ли се њему – томе народу – уписати у грех што је учинио погрешку у заблуди и превари? Боже сачувај! Постепеном и методичном просветом тај ће народ ускоро видети своју погрешку и биће готов да је покаје по најскупљу цену. Нешто тако било је и у Пироту, али онда, па и доцније – да не речем и сад – није било воље да се правично оцени ствар и да се деликатним путем изведе на чистину. Тесногрудост, патриотизам у најужим границама, плаховитост учинили су да један читав народ остане под печатом стида и срама и да га као пасторче гледају у заједници његова рођена браћа!

Када је злогласни владика Јевстатије без ичијег овлашћења и знања, сам на своју руку, изговорио оне ужасне речи при дочеку ђенерала; кад му је ђенерал показао да неће да чује од њега шта су Пироћани; када је био одбијен у питању форме и садржине адресе; када је видео ону радост, оно поверење и весеље пиротских грађана, уопште када је видео како од целог његовог рада на побугаривању неће бити никаквог успеха, онда је он преко својих агената учитеља и двојице свештеника, почео да агитује противу Срба: како они нису дошли да их ослободе, него да их у веће ропство увале, јер реквизицијом узимају леб, вино, ракију, опанке, сено, зоб, дрва итд. и поврх свега тога псују Бога, Богородицу, славу, крст, пост, звезду, сунце, месец, оца, матер, сестру итд. И народ – једно због тога што је имао прилике да чује како му се пребацује што је био одевен и имао свега, како није био робље, него спахија; с друге пак стране што му се присмеваху говору и што му псоваху „мајку бугарску“ и због других псовки, а нарочито због агитације – поче да негодује. Све пак то скупа ишло је у рачун владике и његовим људима, а на штету незлобних Пироћана, који су то скупо платили.

Пошто се приметило да владика у Пироту има некакве себичне смерове управљене противу народности српске, ондашња влада са митрополитом г. Михаилом пошаље проту Николу Ружичића, до-

цније владика Никанора, да буде као администратор и помоћник код владике, а уједно и да мотри на његове покрете.

Месец дана по ослобођењу Пирота била је свадба неког учитеља – Ђорђа Рогожаревог, кога је владика са свештенством венчао. Дотле је био некакав чудан обичај, као нека привилегија, да се младожења под фесом венчава, па тако и овај беше на венчању под фесом, што је изненадило проту Ружичића, који за обичај није знао. Стога прота учини примедбу да то није по закону и да то не сме да буде. Но лукави владика, који врло добро знађаше да прост свет не може оценити умесност протине примедбе, но да ће штавише његову реч сматрати као одузимање неког освештаног права – ћуташе...

После венчања сви оду учитељевој кући на честитање, па и прота, коме учитељ одмах примети како га је без узрока напао и увредио. Прота му је објашњавао да је широм образованог света, па и код нас Срба нарочито, обичај да се у цркви стоји гологлав, што уосталом и наша вера прописује. Но учитељ му одговори да Пироћани нису Срби, но Бугари! И тако реч по реч дође до веома оштрих речи и увреда, те је прота отишао у Началство и тражио заштите од овог безочног и дрског учитеља, кога притворе.

Чувши за ово, владика одмах преко својих попова, попа Петра Шишка и попа Андона Цанића, јави народу да ће сутра ићи у Началство и кад он буде пошао, да сви Пироћани затворе дућане и да затим пођу те да протестују. Лакомислени свет, кога су по издавна владикини људи варали, пође заиста за владиком. Кроз народ су се били растурили његови агенти, на чију вику и народ поче да виче!... Војска опседе начелство и по вароши понамешташе топове, а из гунгуле издвојише њих четрдесет и притворише у град. Владика су после протерали у Крушевац, а затим у Бугарску. За 80 дана сви из града буду испитани и пуштени, али на Пироту остаде – велика мрља.

После се све стиша кад дође за окр. начелника г. Панта Срећковић и за окр. проту г. Димитрије Цветковић, али се наскоро развише проклете партије и прост свет поведе се за агитаторима, који су га боље умели да приволе. После ропства свугде очекују неограничену слободу, а пошто се агитација служи тим средством: потпуна слобода, никакво или врло мало плаћање данка, није ни чудо било што је цео Пирот био уз радикале, сем малог изузетка либерала и напредњака. Па како је код нас Срба дао Господ да у борби противу непријатеља (само ако је брат) не бирамо средства, него се трудимо да га потпуно сатремо, то је владино (напредњаци беху од 1880. до 1889. г.) чиновништво служило се интригама и подвалама, па је штавише слало Краљу извешћа да у Пироту не влада радикализам но бугаризам(!), чему је без сумње и веровано, и због чега је у српско-бугарском рату Пирот скупо и прескупо платио, а тесногрудост познату мрљу катраном премазала.

Прота Цветковић за сво време и свагда беше оличена свештеничка благост и љубав, и оличени прави и истински патриота. Његову ревност, његову љубав, његово пријатељство и његово свесрдно старање на просвећењу не само народа него и нас неучених свештеника – никада не могу заборавити. У најблагодарнијој успомени ја га и данас и свагда имам, јер он ми не беше само учитељ и просветитељ, него добри и предобри и прави пријатељ, једини који је знао живот мој и саучествовао у патњама

мојим, а каткад пружао ми и помоћ своју као рођеном брату. Он је сво свештенство обучио правилу, администрацији и свему што је за службу и углед свештенички потребно; јер онда готово сво свештенство беше тек мало писмено и непосвећено у служби својој. На мене је он нарочито свратио своју пријатељску пажњу и поред осталог упутио ме на свакодневно усавршавање читањем књига, које и данас са жудњом читам. И хвала Богу, ја не стојим сад много далеко иза школованих свештеника иако дубоко жалим што не бејаш срећан да у школи добијем просвећење. Аманет нека је деци мојој да мога доброга пријатеља проту Димитрија Цветковића поштују као добротвора и пријатеља мога и свога.

После Пловдивског преврата 6. септембра 1885. г. поче придолазити војска у Пирот и, како се већ помишљало на рат с Бугарском, буде образован Одбор Црвенога крста, у коме сам и ја био члан и са највећим заузимањем купио прилоге. Од 2. новембра, када је проглашен и отворен рат, дванаест пиротских болница биле су увек пуне рањеника. Пошто ме прота нареди да од стране Одбора будем надзорник и помагач у свих дванаест болница, то сам и дању и ноћу јурио од једне другој болници, рањенике примао, испраћао и са доктором целе ноћи превијао, товарио у кола, пружао понуде. Ту сам се нагледао и наслушао таквих рана и таквог јаука да ми се срце цепа; а пружити таквим људима – пострадалим и осакаћеним у рату – помоћ, ма и најмању, беше ми света дужност, којој сам се предао толико да о својој кући ни мислити нисам могао. Нарочито од 7. новембра, када је наша војска почела да одступа, болнице беху препуне и за одмор се није знало. Сва послуга и сви помоћници и лекари јурили су ко без душе.

Пошто се видело да је српска војска врло мала према бугарској војсци и да мора одступити и да прети опасност Пироту, сво чиновништво почело је да сели своје фамилије из Пирота. 13. уграбим прилику и са поп-Крстом Ђирићем одем проти, који је раније своју фамилију одселио и сам се са Радисавом Стојановићем, судијом, и Добросавом адвокатом спремао да иде. На питање: „Шта ћемо ми, г. прото, да чинимо кад ви ево идете?” – одговори нам: „Где ћете? Ми смо странци и чиновници, а ви сте домороци, па седите ту, не остављајте својих парохиа, па шта Бог да!” – и оде, а ми остасмо збуњени и уплашени. Сва кола употребљена су на превоз чиновника и њихових фамилија, нигде их не можеш наћи, а пешке није било апсолутно могуће да са матером од 75 год., са женом и децом од 13, 9, 4 и 2 године бегам по оном каљавом и хладном времену. Они који су били у већој власти употребили су кола чак и за ствари своје, а на нас нису имали кад ни да погледају.

14. од подне пуцњава пушака и топова све се јаче и јаче чујаше, што је значило да бугарска војска зацело наступа. Пред вече већ су и танад падала по вароши, а пуцњава се слила у једно дуготрајно гроктање, пропраћено пуцњавом топова и фијуком зрна и граната. Позно у ноћ борба се утишаваше и помало па се стиша, а ми из подрума, где смо скривени били, полако изађосмо у кућу, где постависмо вечеру да кобајаги покладујемо. Таман ја прочитао „јадјат убози и наситјатса” – и мој брат намешташе ћилим на прозору – разлеже се ужасан пуцањ од кога се прозори поломише и брату парчета по лицу изнабодоше, видело се угаси, таван преко нас и тр-

пезе паде, а ми ударисмо у врисак, бојећи се да није граната у кућу ударила. Чекали смо сваког часа експлозију и смрт, но то беше услед потреса од магацина, који је српска војска запалила при одступању, и ми остасмо живи. По неколико залогаја хлеба и јела са земљом и прашином с тавана помешаног беше нам вечера, не зато што смо онога часа осећали глад, него што због адета на покладе треба да се једе. Кад сам изишао напоље да видим како је на улици, видех чудо невиђено. Небо ведро – чисто као око, а звезде, сјајне као жеравице, лете у једном правцу. Ниједне звезде мирне ниси могао видети. Ах, помислих у себи, какав ли ће ово бити знак од Бога! Те ноћи није било ни мислити о спавању.

Сутрадан, 15-ог рано, од саме зоре отпоче бој и ми целог дана пробависмо у подруму, а пред мрак напуни Пирот бугарска војска, од које смо више нег од Черкеза препатили. С голим сабљама и налере-ним пушкама уђоше те вечери у нашу кућу псујући „мајката српска” и тражећи „пари”. Узалуд је било молења и кумења. Један од њих удари ме пљоштимце сабљом преко лећа, на шта су деца с мајком и женом у врисак ударила и око мене се окупила, грлећи ме и бранећи својим ручицама. И, док су једни чинили овај зверски напад, дотле су други пљачкали и носили. Сутрадан дођоше 50 нових војника, који са пљачком довршише и све по кући покрадоше. Њих затече један бугарски војни свештеник, неки Младен Филипов из Видина, кога замолим да ову напаст отера, те он оста и доведе још 12 академица и 4 посланца, који су цео месец дана седели у мојој кући и све о моме трошку.

За тај месец дана било смо на тешким мукама. Нигде мира нисмо имали, нити у кући нити ван куће. Нас свештенике натерали су да служимо у цркви и да помињемо бугарског књаза Александра Батемберга, што смо морали и преко воље чинити, пошто им бесмо под ножем и пред пушком, не само ми него и деца наша. Штавише, ми смо морали заменити наше капе – чите – са њиховим поповским капама, што су неки одмах учинили; али ја задуго нисам хтео, него кад ме један бугарски војник пресрете на великој ћуприји у повратку из цркве за кућу и кад ми удари шамар и читу у Нишаву баци, онда морадох метути шубару обичну, ал’ капе не метух.

Поред свих зверстава, којих је тек бледа слика у књизи „Бугарско-татарска разбојништва, пустошења и силовања...” Бугари и у овој прилици показаше своју лукаву политику. Под њиховим притиском они су добили много потписника на оној адреси која је била израз њихових давнашњих жеља, а никако Пироћана, који су морали да је потписују, јер су већ знали шта њихову децу после одупирања чека.

15. децембра Бугари изиђоше из Пирота и наиђе српска жандармерија, а после и војска. У подне дође и Тоша Поповић, бив. окр. началник, и краљев комесар Светозар Магдаленић, мајор. Установи се преки суд, узму прве људе на одговор ко је шта био и шта је радио. Нас 8 свештеника узму на суд и осуде кога на 5, кога на 4, мене и још двоје на 3 године затвора и 2 године полицијског надзора зато што смо спомињали на служби бугарског књаза, што смо променили капе и што смо потписали адресу! (За мене, заборавих раније рећи, ја сам по нечијој достави силом и под стражом отеран да се потпишем, а тако и многи други Пироћани.) Седам

грађана буду стрељани, 36 са нама осуђени и преко 100 фамилија протерано у Чачак!

А зашто све то? Историја ће показати да Пироћани за српску погибију у 1885. г. нису ни најмање криви, а оно што се у Пироту дешавало бива свугде. Да је имао ко да покрене ствар о адреси у трнском крају и у Видину, ја верујем да Србима не би ниједна реч потребна била па да цео народ потпише адресу и да изјави да жели бити у Србији пошто је Србин; јер и данас тај народ у тим крајевима осећа велике симпатије према нама. Напоследку, да ли не би могли свугде таквих адреса силом добити, но хоће ли оне да буду израз истинских жеља и симпатија?...

Што и данас народ српски под Турском изјављује верност султану и жели му дуге године среће, славе и силе, је ли тај народ издајица, пошто већ то мора да чини кад му над главом виси Дамоклов мач?... Зар и на бугарском земљишту није служена литургија и спомињан српски краљ Милан? Зар народ у Аустроугарској не помиње – кад већ мора – Франца Јосифа?... Зар се сви одселише, а нас оставише да патимо како ни под Турцима не патисмо и из бојазни и страха за децу своју подлегосмо сили – и ми смо издајице? – Ах, та шта говорим?! Тесногрудост, слепило и лажни патриотизам учинили су вапијући грех – принели су на олтар сујете и лажне љубави образ – светињу – једнога народа, о другом чем да не говорим.

О томе како је у нишком казамату и како смо тамо живели и робовали – нећу да говорим. Нека Господ свакога сачува! За лопове и разбојнике тамо је уживање. Наша безазленост и простота била је добродошла некоме Цукићу, с ким смо затворени били.

У одсуству књига, мога најмилијег занимања, ја сам се тамо бавио дрворезом – прављењем рељефних у дрворезу крстова за свештеничку употребу, печата за просфоре и икона, од којих сам једну израдио за преосвећеног владику Димитрија и г. Ристу Бадемлића. Ми који смо по 3 године осуђени били издржасмо казну, а они други буду мало доцније помиловани од новог – младога краља Александра, коме нека Господ дарује свако добро и сваку срећу.

19. априла 1889. год. буду амнестирани сви политички кривци из српско-бугарског рата. Но ми смо били и од духовног суда осуђени на губитак парохија, које су већ биле попуњене другим свештеницима, те тако добијемо друге парохије. Јован Анђелковић буде постављен на Мариновачку парохију, у Округу књажевачком, Крста Ђирић на каменичку, у истом округу, Стојан Цветковић на планиничку, у Округу зајечарском, Пантелија Панчић на тешичку, у Округу алексиначком, Алекса Јовановић за капелана на костурску, у Округу пиротском, Алекса Ристић на камичку, Атанасије Џунић на гостушку, а ја на лесковачку парохију, где, хвала Богу, живим у миру и спокојству, на чему нека је хвала преосвећеном епископу Јерониму и моме пријатељу Димитрију Цветковићу, протомјереју, који му је представио моју скромну прошлост.

Жеља ми је свагдашња да прави патриотизам и љубав братска скине с Пирота срамни белег, који му је неправдо на челу стављен. Пироћани и околина му свагда су били Срби, и то чисти и овејани. Нека би дао Господ да први нараштај дочека дан ослобођења свега српства и нека га руководи истински патриотизам, крајња савесност, потпуна искреност и братска љубав.

Гитара у верској настави

НЕМА ИСКРЕНЕ МОЛИТВЕ ДОК СЕ БОГУ НЕ ОБРАТИМО СВОЈИМ РЕЧИМА

Презвитер Младен Маринковић, парох сврљишки, пише и компонује духовне песме. Тиме је почео да се бави у другом разреду богословије. Постоји Јутјуб канал, на адреси <https://www.youtube.com/user/mladennn2>, где се могу чути песме које је поставао на интернет. Саставио је десетак духовних песама које пева уз гитару. Отац Младен је активно предавао верску наставу пуних осам година. Од тога је пет година био само вероучитељ, а три и по године вероучитељ и ђакон. Сада је свештеник једне парохије у Сврљигу, где и даље помаже вероучитељу у неким истуреним одељењима. Иако сада у потпуности посвећен пастирској служби, Младен Маринковић остао је познат по свом катихетском раду. Нарочито је привлачила пажњу његова употреба гитаре у верској настави. Предавао је у четири средње и три основне школе у Алексинцу и околини. На наше питање у којим је све школама радио, он духовито одговара: „Не бисте имали стрпљења ако бих почео да набрајам сва та истурена одељења. Јер сам седам школа имао, а и где сам сада, нисам наставник.”

Светлост Васкрсења
Христос нама даје
живот после смрти,
који вечно траје.
Светлост Васкрсења
душу ослобађа
из таме најкрајње
нови дан се рађа.

У почетку се питао хоће ли учинити нешто погрешно уколико буде певао своје песме на часу. У суштини, како каже отац Младен, то је питање које не можете себи да поставите превелики број пута. Кренуо је са песмом и ученицима се то јако допало. На наше питање да ли је, с обзиром да се ради о мањим местима, познавао ту децу и њихове породице и независно од школе, да ли је било других прилика где су они могли да контактирају са њим и упознају се с његовим музичким стваралаштвом, Младен Маринковић одговара: „Трудио сам се, због ауторитета, да се не приближавам превише ученицима. Нисам баш био сигуран колико је то што радим добро јер не знам никог ко је чинио нешто слично.” Како су деца примила песму на часовима – о томе отац Младен одбија да прича много. Уместо тога, упућује нас да погледамо неки од његових снимака из учионице. Највише су му у сећању остала распитивања зачуђених ученика да ли је стварно он написао ову или ону песму. Тиме су исказивали колико им се певање на часу свиђа.

Духовне песме имају велики значај у православном црквеном предању, не само као уметнички израз већ и као начин да се пренесе учење цркве. Ово је још од раних векова био изразито раширен метод катихизације. По узору на древне монахе, који су целодневно по одређеним мелодијама певали псалме, као и на градска црквена богослужења, која су одувек била препуна песме, пастири цркве у свим временима поучавали су народ истинама вере користећи једноставне, јасне и метрички сложене стихове, који су могли да се памте. Чак је и успех јеретика у ширењу лажног учења био заснован на употреби лакших и једноставних песама. Највећи богослови и катихете међу светим оцима цркве писали су песме – то су чинили и Свети Григорије Назијанзин и Свети Јефрем Сирин и Свети Симеон Нови Богослов. Није чудо што је певање побожних песама и данас заступљено у верској настави, бар када су у питању нижи разреди основне школе.

Новије генерације користе огроман опус песама нашег непревазиђеног узора у катихези и мисији цркве, Светог владике Николаја.

„Мени су на неки начин биле узор богомољачке песме Владике Николаја. Под утицајем његових песама желео сам да и ја пишем своје. Нема искрене молитве док се Богу не обратимо својим речима. Судећи по броју написаних песама не би се рекло да сам се превелики број пута баш искрено молио. До душе човекове лакше се долази преко песме. Зато су и сва православна богослужења са песмом. Али човек треба и после литургије да на неки начин настави песму Богу и сматрам да можда и моје песме могу бити добре за то”, тврди отац Младен.

Васкрсење
највећи је дан,
који нама Бог
даде на дар.
Радујмо се
певајмо углас,
живот вечни
нама даде Спас.

Публиковање његових песама на интернету наишло је на добар одзив. Има коментара који су заиста лепо. Неколико људи тражило му је да им пошаље акорде за песме. „Интернет много значи”, поверава нам отац Младен. „Ја нисам јавна личност, односно професионални музичар. Велики сам тремарош и зато ми је интернет много више одговарао.”

Док је био ђакон Саборне цркве у Нишу, имао је неколико наступа са дечјим хором „Бранко”. Овај хор и касније је наставио да изводи његове песме, а својим великим успехом он сматра то што је прошле године песма „Светлост Васкрсења” изведена на Васкршњем концерту у Храму Светог Саве у Београду. Било је то у директном преносу РТС-а.

На наше интересовање како су реаговале колеге на његове иновације у настави и је ли имао подршку школе, отац Младен као да се пита у чему би таква подршка требало да се огледа. „Свако гледа своја посла. Реакције јесу биле позитивне, али конкретна подршка је изостала. Можда нисам ни ја умео то да тражим како треба.” На сличан начин отац Младен говори и о похвалама на које је наилазио у цркви, од сабраће свештеника. У његовим речима не налазимо ни трага од сујете, типичне за неке ствараоце, нити пак превелика очекивања. Добијао је мноштво лепих речи од стране

млађих свештеника. Владика Јован, који га је поставио за ђакона у Нишу, знао је да похвали, истовремено бринући да млади свештенослужитељ не буде „у облацима”. Помоћ сабраће свештеника састојала се у томе да што брже стекне вештине потребне за свештеничку службу. По његовим речима, било им је важније

како ће он овладати кадионицом, него оно како уме са гитаром. Када је, као ђакон, био премештен у Алексинац, његов креативни допринос у верској настави није наилазио на претерана одобравања. Једном приликом Епископ Теодосије, тадашњи администратор Епархије нишке, назвао га је украсом њихове локалне црквене заједнице. Међутим, како каже отац Младен, тамошњи свештеници

питали су се чему би такав украс требало да служи. Права адреса на коју се у том смислу требало обратити и стварна подршка коју Младен Маринковић као креативни вероучитељ до данас има, долази са места на којем се у Епархији нишкој црквена песма највише негује. То је Нишка црквена певачка дружина „Бранко”, конкретно њена млађа постава. Отац Младен је пун речи хвале и благодарности овом ансамблу, пре свих њиховом диригенту Јовани Микић. „Да није било ње, мој покушај креативности би био покопан. Можда бих и сâм до сада одустао и поверовао да то није вредело ништа. До неба јој

хвала, њој и малишанима – малим бранковци-

ма”, каже отац Младен. Рукоположење за свештеника донекле је преусмерило пажњу и интересовање оца Младена на другу страну. Пастирски труд у наше време подразумева целодневну преокупацију. Део његовог времена одлази и на испите које полаже на мастер студијама из области религије у култури, друштву и европским интеграцијама на Београдском универзитету. Међутим, све ове обавезе још увек не одвајају Младена Маринковића од радости катихетског служења, на којем се сада ангажује као помоћник, као и од повремених враћања своме дару: састављању песама намењених поучавању деце.

На нашу молбу да нам каже нешто о својим даљим амбицијама, Младен Маринковић се пита: „Шта у нашим условима може да се планира? Доста је сваком дану зла свога. Волео бих да се неке од мојих песама нађу на неком васкршњем или божићном албуму, где би их изводио неко од познатијих уметника. Није ми битна лична промоција већ промоција идеја које моје песме носе.” У тренутку док закључујемо овај текст, сазнајемо да и нишки медијски портал „Јужне вести” припрема једноминутну репортажу или кратак видео-прилог о стваралачком доприносу Младена Маринковића. Видео запис о њему појавио се и на станици *Al-Jazeera Balkan*.

Није задовољан тиме колико је песама написао и колико је „успео” на пољу духовне музике. Верујем да је умножио тек трећину талента који му је дат. Ипак, тврди да је неизмерно срећан када види да деца певуше те песме. Понекад се теши тиме да није битна количина већ квалитет написаних дела, али и о томе је, каже, још рано говорити. То ће показати време. „Жао ми је што нема више оних који хоће да пишу духовне песме међу свештеницима и вероучитељима. Веома се обрадујем кад неко од мојих парохијана каже да је на интернету видео и преслушао моје песме.”

Светлост Васкрсења
душу моју мења
и снагу ми даје
кад су искушења.
Светлост Васкрсења
срце обасјава
пут ми показује –
то је светлост права.

ДЕЦА СВОЈИМ РЕЧИМА НАЈБОЉЕ СВЕДОЧЕ ХРИСТА

**Разговор са вероучитељицом
Марином Ђокић**

Марина Ђокић, једна од најискуснијих вероучитељица Епархије нишке, давне 2003. године добила је благослов за обављање ове часне и одговорне дужности од тадашњег Епископа нишког, садашњег Патријарха српског г. Иринеја. Неколико година касније уписала је богословске студије општег смера на Богословском факултету „Свети Василије Острошки” у Фочи, Универзитета у Источном Сарајеву. Спремала је и полагала испите не напуштајући рад у настави.

Да ли је теолошко образовање заиста неопходно за службу православних катихета?

Оно је неопходно као законски услов, којем треба изаћи у сусрет зарад уједначавања са колегама из других струка у нашем просветном систему. Многи од нас дали су пример да је могуће стећи потребан степен стручне спреме и у нешто каснијим годинама, упркос свим тешкоћама – улагању интелектуалног напора, финансијским оптерећењима, недостатку времена и потреби да се дужности на студијама ваљано извршавају упоредо са већ одговорним радом у настави. За саму дужност катихете најбитније је имати љубави. Теолошко знање је пожељно, јер деца су веома љубопитљива. У раду са њима сусрећете се са најразличитијим питањима. Не смете их разочарати својим незнањем или незаинтересованошћу за било шта од онога што њих мучи, брине или занима. На сва догматска питања морате имати прецизне и тачне одговоре. Међутим, знање само по себи није довољно ако пружање тих одговора није мотивисано љубављу.

На који начин ви као искусна вероучитељица спроводите програм наставе и учења вере у школама?

Верска настава је специфичан предмет. Увек је пожељно држати се плана и програма, али ако током недеље падне велики црквени празник, попут Покрова Пресвете Богородице, Светог Димитрија, Ваведења или Светог Николе, онда највећи део часа треба посветити актуелној теми празника. Један мој наставни час састоји се из три дела. Обрађујемо краћу поучну причу из Светог писма, учимо духовну песму и организујемо неку игру за крај. То је метод који се у мом искуству свих ових година показао успешним. Изузетно је важан труд вероучитеља да часови не буду досадни, монотони, да не личе једни на друге, већ да ученици изађу после часа радосни, насмејани, да једва чекају наредни сусрет.

Наш час је једини у школи који започиње молитвом. Наставља се краћом причом о актуелном празнику или наставном јединицом. Са опадањем пажње почиње краћи разговор са ученицима: о њиховим искуствима и о нашем искуству, односно искуству вероучитеља, на разне теме и догађаје. Последњи део часа попуњава се игром која је примерена узрасту и простору. Деца највише воле такмичарске игре. Чим буду подељена у групе, почиње њихова неописива радост. Могу се користити асоцијације, које ми вероучитељи сами састављамо, укрштене речи, осмосмерке с православним појмовима. За најмлађи узраст користимо као помоћна наставна средства слагалице и коцке са иконама светитеља или манастира, које деца заједно склапају. Све је то начин да деца упознају одређене теме у атмосфери добре енергије, која их може приближити Христу.

Деца свих узраста воле када су уопслена разним активностима, како на часу тако и ван наставе. Ученици радо боје, сецкају, лепе, праве макету православног храма, крст од зрневља пасуља, жита, кукуруза, пиринча. Може се организовати

фарбање дрвених јаја пред Васкрс, након чега следи изложба и продаја истих. Увек су им занимљива исписивања честитки пред Божић и сличне активности. Око Божића може се донети грана бадњака, причати о празнику и могу се певати одговарајуће духовне песме. Након Духова доносе се венчићи исплетени од разног биља, који се чувају током целе године. Ови сликовити обичаји су прави амбијент за учење истина о тим празницима. Деца се могу учити и томе како се на прави начин украшава славски колач. За то је потребно донети од куће чиније, брашно, воду и на лицу места месити и правити украсе за колач. У двориштима сеоских школа може се од сламе и хростовине правити пећина у којој се родио Христос.

Моје петнаестогодишње радно искуство показује да вероучитељи могу и сами организовати светосавске прославе. Било је и таквих година када сам, користећи такси-превоз, присуствовала на претходно режираним прославама у различитим крајевима града, где је на свакој од њих учествовало по више од стотину деце. Током школске године постоји могућност припремања већег броја приредби. Са властитом презентацијом предмета верске наставе може се гостовати и у другим срединама, у организацији сусрета школа. Деца која похађају верску наставу радо учествују у приредбама које сачињавамо за предшколске групе у вртићима. Ученици се могу спремат и за такмичење рецитатора, књижевне сусрете, као и духовне академије приређиване на нивоу града и градских општина.

Савремена технологија користи се кад год је то у датој школској средини могуће. Млађим узрастима пуштају се преко рачунара, ДВД плејера, паметне табле и компјутера цртани филмови са верском тематиком у издању наше цркве. Радећи у Електротехничкој школи „Никола Тесла“ користила сам знање и умеће самих ученика који се за ту струку обучавају. У тој школи добила сам посебан кабинет за верску наставу, опремљен платном, пројектором и лаптопом. Ученици ове средње школе направили су групу на Фејсбуку, где смо се обавештавали о заједничком одласку на литургију, делили изреке Патријарха Павла и других њима познатих црквених отаца. Постоји више стотина фотографија

и видео-снимака које чувам у свом приватном фолдеру и који документују моје дугогодишње искуство рада са ученицима многих школа.

На који начин повезујете своје ученике са животом цркве?

Увек наглашавам да је најбитнији део хришћанског живота свих верника, па и деце, да узму учешће недељом на светој литургији. Данас је велики подвиг ускладити обавезе родитеља, вољу или мрзовољу деце и, коначно, одређену припрему за свето причешће. Неопходна је блиска сарадња са родитељима. На почетку школске године обавезан је одлазак у цркву на призив Светог Духа. Такође практикујем да сваку групу одведем на причешће, нарочито у време божићног и васкршњег поста.

Било је и некрштених ученика који су имају жељу да ступе у заједницу цркве. Са благословом свештеника и у брижљиво договореним терминима до сада је крштено неколико мојих ученика. Овим крштењима присуствовао је читав разред, родитељи, кумови и вероучитељица.

Каква су ваша искуства с променама школа у којима предајете?

Непрекидан рад у једној истој школи је идеално решење. Оно позитивно утиче на пораст броја ученика који се опредељују за овај предмет, на продубљивање коректног односа са колективом и тиме на афирмацију самог предмета. За дванаест година рада у Основној школи „Чегар“ стекла сам велики број дивних пријатеља међу колегама, ишла са њима на наставничке екскурзије, забаве, свадбе, рођендане, сахране – готово се са њима сродила. Реноме мог предмета сваке године је све више растао. Промена радне средине представља изванредан стрес за сваког наставника: прилагођавање новом колективу, упознавање људи, балансирање у односима са онима који негативно реагују на предмет или личност вероучитеља. Свака школска средина је различита. Понегде и директори школа негодују због честих промена наставника, на шта они сами не могу да утичу.

Ученици немају никакве предрасуде о томе како треба или не треба да изгледа вероучитељ. Просто, деца вас или прихватају или не прихватају.

Њих не можете обманути ни слагати. Препознају да ли их волите или не, јесте ли добра особа или нисте. Са одраслима је другачије. Вероучитељ не долази по конкурс већ по благослову Епископа. Некима је то већ довољан разлог за предрасуду да смо ми неки чудни, посебни људи, те да се са нама не сме шалити нити ступати у комуникацију без преке потребе. Православни катихета треба да изгледа тако да сведочи Христа, да својим спољним изгледом као и понашањем представља православље у сваком смислу. Пре свега важна је уредност, пристојан изглед, ревност, тачност на послу, поштовање надређених итд. И ученици и запослени нас вероучитеље гледају кроз више призми: како изгледамо, како се понашамо, како се смејемо, шта говоримо.

Деца су свуда иста, али се ипак лакше ради са ученицима сеоских школа. Мука је само у томе како доћи до села. Ако изузмемо јаке зиме, велики снег, ветар који дува на отвореним пољима, уз нередовне аутобуске линије, све остало било је истинска чаролија. На селима се још увек осећа култура поштовања личности, здрава деčја игра на чистом

ваздуху и уопште топла атмосфера природног окружења. Радећи у Горњем Матејевцу и Малчи, била сам инспирисана да припремим приредбу „У здравом селу здрав дух“, и то у школском дворишту. Позивали смо у госте и свештенике, парохе, као и другаре из градских школа у пратњи родитеља и учитеља. Имала сам сјајно искуство са ученицима ромске популације. То су деца из дивних породица православне вероисповести. Највише их је било у селима Горњи Матејевац, Поповац, а сада и у градској школи „Сретен Младеновић Мика“.

Како се све вероучитељ може ангажовати у сарадњи са колективом школе?

Добро је узимати што више учешћа у тимовима школе, кад год се за то пружи прилика. Имам одлична искуства као руководица актива друштвених наука при Основној школи „Беле-кула“. Радећи у тиму за професионалну оријентацију, заједно са одељенским старешинама осмог разреда водим дечаке у средњу богословију у Нишу. Уз благослов и у договору са ректором Призренске богословије, посећујемо ову школу. Ученици могу

на лицу места да виде како изгледа интернатски амбијент. До сада су се тројица мојих ученика определили за средње богословско школовање.

Добра сарадња са колективом школе омогућава нам да предузмемо већи број ваннаставних активности. Моји ученици и ја гостовали смо са приредбом у Центру за децу ометену у развоју „Мара“. Пре самог гостовања припремила сам своје ученике на то са каквим особама ће се срести, то јест оличењем „јединства у различитости“ (што и обрађујемо на часовима верске наставе) те да је благословено ове људе прихватити таквим какви јесу. Том заиста веома дирљивом сусрету присуствовали су директор школе, директорица Центра и надлежни свештеник. Скоро сваке године практикујемо да око Васкрса однесемо фарбана јаја деци без родитеља у Дому „Душко Радовић“. Такође идемо и на њихову домску славу, Светог Василија Острошког. Најбоље рецитаторе водила сам на књижевно вече у Народну библиотеку „Стеван Сремац“, где је, на нашу радост, био присутан и Владика нишки г. Иринеј.

Сматрам да плодови верске наставе треба да се виде на делу кроз разне хуманитарне акције. На тај начин се код деце развија осећај за потребу даривања онима који немају. Једне године смо од продајне изложбе васкршњих јаја сакупили новац за куповину слушног апарата девојчици из Горње Врежине. Сакупљали смо гардеробу и средства за хигијену за децу у Кулини. Пре десетак година спремила сам мали хор који је учествовао у хуманитарном концерту за лечење дечака Стефана, који је у струјном удару био задобио опекотине највишег степена. Новац је био потребан за трансплатацију коже у Италији. Полазници верске наставе увек могу да учествују у прикупљању новчаних средстава било за лечење, за огрев сиромашних ученика или за чланове колектива.

Да ли је било случајева да сте са својим ученицима гостовали и у медијима?

Верска настава мора да буде заступљена у медијима. То је наша мисија. Апостоли су преваљивали хиљаде километара да би ширили веру Христову. Током последњих година рада у Основној школи „Чегар“ било је годишње по више од десет сниманих прилога и репортажа, што на часовима, што у студију. Обично смо о великим празницима као што су Божић и Васкрс добијали позиве са локалних телевизија. Деца својим речима најбоље сведоче Христа, у шта се може уверити велики број телевизијских гледалаца.

Шта бисте нам рекли за крај овог разговора?

Од првога тренутка овај позив треба доживети као службу Божју. Трудимо се, и трудићемо се и даље, да све што чинимо буде ради Христа. Ово је позив који се обавља у Христово име, са пуно љубави према деци и осталима. Радећи ове школске године у две основне и једној средњој школи, дружим се са децом свих узраста. Са свима њима и у свему треба налазити праву меру. А наша права и једина мера је у Христу. ●

ЕПИСКОП НИШКИ НА СВЕПРАВОСЛАВНОЈ КОНФЕРЕНЦИЈИ О ЈЕРЕСИМА

Под покровитељством Његовог блаженства Архиепископа атинског г. Јеронима, од 22. до 24. октобра 2018. године у Лептокарији, одржана је Тридесета свеправославна конференција православних цркава и свештених митрополија по питању јереси и парарелигија, са темом „Јеретички поглед на свете тајне”. Представник Српске православне цркве на овом скупу био је Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, који је, преневши благослове и жеље Његове светости Патријарха српског, између осталог истакао на шта нас ова конференција мора подсетити: да црква живи даровима Светога Духа и да он непрестано делује у њој као у Телу Христовом, чинећи је *patexcellence* простором спасења. На овогодишњој свеправославној конференцији учествовали су представници једанаест помесних православних цркава.

ПРИЗНАЊЕ ГРАДСКЕ ОПШТИНЕ МЕДИЈАНА ЕПИСКОПУ НИШКОМ

Градска општина Медијана прославила је своју славу Преподобну мати Параскеву, у свечаној сали Светосавског дома у Нишу. Свечаност је отпочела освешћењем славских дарова, којим је начествовао Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније. Након резања славског колача, веће ове градске општине, на челу са председником г. Небојшом Коцићем, доделило је Епископу нишком „Дукат Медијане”, највеће признање Градске општине Медијана за несебичну подршку и активно учешће у пројектима у корист грађана ове општине.

ПОЧЕТАК ОБЕЛЕЖАВАЊА ЈУБИЛЕЈА 850 ГОДИНА ОД ПОДИЗАЊА ПРВИХ НЕМАЊИНИХ ЗАДУЖБИНА У КУРШУМЛИЈИ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је 28. октобра 2018. године свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Николе у Куршумлији, поводом обележавања осамсто педесет година од подизања првих Немањиних задужбина. Учешће у овом сабрању узели су и представници јавног живота Куршумлије. Након свете литургије, Општина Куршумлија и Туристичка организација Куршумлије организовале су богат културно-уметнички програм, са дефилеом витешких трупа, народним играма које је извело Културно-уметничко друштво „Бата Лачковић” и представом „Немањићи” у режији професорке Милије Јевремовић. Одржане су бројне радионице и ликовна колонија. Свечаност је у поподневним сатима затворена наступом Биљане Крстић и оркестра „Бистрик”. Епархија нишка ће током 2019. године организовати главну прославу у знак обележавања овог значајног јубилеја.

ОСВЕЋЕЊЕ КАПЕЛЕ СВЕТИХ БЕСРЕБРЕНИКА У ВОЈНОЈ БОЛНИЦИ У НИШУ

Припадници Војне болнице у Нишу други пут су прославили крсну славу Светих бесребреника Козме и Дамјана, у години обележавања стогодишњице од завршетка Првог светског рата и сто четрдесет година постојања и рада ове здравствене установе. У комплексу нишке Војне болнице налази се капела Светих бесребреника

Козме и Дамјана, изграђена 1918. године у непосредној близини Ћеле-куле. Капела је изграђена за потребе болесника и особља Војне болнице, али је током година изгубила своју првобитну функцију. Након успостављања верске службе у Војсци Србије 2014. године, указала се потреба да се у свим јединицама и установама опреми богослужбени простор. Адаптација објекта извршена је уз помоћ донације Епархије нишке, многобројних пријатеља ове установе и њеним сопственим средствима. Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, са војним свештенством и свештенством града Ниша, служио је мало освећење храма и свету архијерејску литургију, приносећи славске дарове уз присуство пуковника др Јовице Станојковића, осталог стручног особља болнице и грађанства.

УПОКОЈЕЊЕ ВЕЛИКЕ ДОБРОТВОРКЕ ЗВЕЗДЕ ДЕЈАНОВИЋ

На дан Светог Јована Милостивог, 25. новембра 2018. године у Нишу, у својој сто првој години живота, упокојила се велика учитељица милостије и најблиставији пример међу добротворима цркве у последњих неколико генерација у Епархији нишкој, гђа Звезда Дејановић, носитељка Ордена Светог цара Константина, високог одликовања које јој је ове године додељено за истрајну ревност и делатну љубав према мајци Цркви. Опело гђи Звезди служио је Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније са четрнаесторицом свештеника. У надахнутом посмртном слову, протојереј ставрофор Влајко Грабеж између осталог је истакао: „Кад неко има овакав живот, светотајински живот, молитвословни, литургијски, световрлински, онда се та личност, браћо и сестре, припрема за овај дан читавога свога живота, што је чинила наша Звезда пуних сто година и седам месеци”. „Сваки њен дан”, казао је прота Влајко, „био је богослужење, љубав према Богу и љубав према ближњему.”

ЗАУПОКОЈЕНА ЛИТУРГИЈА И ПАРАСТОС ПОСТРАДАЛИМА У ТЕШКОЈ САОБРАЋАЈНОЈ НЕСРЕЋИ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је 22. децембра 2018. године у нишком насељу Чокот, свету архијерејску литургију за упокојење душа трагично пострадалих у тешкој саобраћајној несрећи на пружном прелазу у Доњем Међурову. Светој служби присуствовали су породице и родбина трагично преминулих, градоначелник Ниша са својим сарадницима, бројни мештани околних насеља, као и пријатељи и школски другови двоје пострадале деце. У краткој беседи Преосвећени владика рекао је да у оваквим тренуцима неописивог бола не постоје било какве речи утехе, већ да једино Бог може људима пружити праву утеху, а да је на нама да се молимо за душе пострадалих. У склопу литургије служен је парастос пострадалима: Алекси Димитријевићу (15), Маријани Коцић (17), Наташи Јанковић, Данијели Станковић и Богомиру Лазићу. Његово преосвештенство је у пратњи градоначелника Ниша и парохијског свештеника обишао сваку од породица трагично пострадалих, како би им лично изразили саучешће у њиховом болу.

ДОДЕЛА АРХИЈЕРЕЈСКИХ ГРАМАТА КОМАНДАНТУ И ОДРЕДУ ЖАНДАРМЕРИЈЕ У НИШУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је у недељу, 30. децембра 2018. године, у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу, свету архијерејску литургију, након које је уручио архијерејске грамате ко-

манданту Одред жандармерије у Нишу г. Ненаду Шћепаковићу, поводом његовог одласка на другу дужност, као и Одреду жандармерије, истичући у пригодном слову да су они, поред наших небеских, други, земаљски чувари.

БОЖИЋ 2018. ГОДИНЕ У НИШУ И ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније отпочео је најаву овогодишње Божићне радости у петак, 4. јануара 2019. године, посетом деци вишечланих породица и деци породица скромнијих економских могућности из општине Медвеђа, којима је, благодарећи заједничкој акцији Епархије нишке, добротвора и пријатеља наше Цркве, поделио Божићне пакетиће. У дан навечерја Рођења Христовог, Епископ нишки служио је свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу, обележавајући истога дана и празник отаца и праотаца – свих старозаветних патријараха, пророка и праведника који су најављивали долазак Спаситеља Христа. У поподневним сатима навечерја великог празника, Преосвећени владика служио је празнично вечерње у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу, након којег је, на платоу испред храма, осветио бадњак и заједно са председником Општине Медијана поделио Божићну чесницу. Исте вечери Епископ Арсеније посетио је и трећи нишки храм, Цркву Светог Пантелејмона, где је у присуству градоначелника Ниша и председника Општине Пантелеј још једном осветио бадњак и поделио Божићну чесницу. Грађани Ниша и околине имали су прилику да чују опширно обраћање Његовог преосвештенства Епископа нишког, емитовано на таласима Радија Глас Епархије нишке. Празник Рођења Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа свечано је прослављен широм Епархије нишке. Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је свету архијерејску литур-

гију у Саборном храму Силаска Светог Духа на Апостоле у Нишу, у присуству високих градских званичника и великог броја верних. Другог дана празника, на дан Сабора Пресвете Богородице, у понедељак 8. јануара 2019. године, Његово преосвештенство служио је свету архијерејску литургију у Храму Рођења Христовог у Пироту, познатијем као Стара црква пазарска. Након свете евхаристије, у присуству многобројних верника овога краја, обављен је чин освећења славских дарова. Са благословом Епископа нишког г. Арсенија, у вечерњим сатима другог дана радосног хришћанског празника, у препуној сали Светосавског дома при Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу, одржан је традиционални Божићни концерт у организацији управе Саборног храма и Нишке црквене певачке дружине „Бранко“. У програму су учествовали најмлађи чланови драмско-игачког подмлатка „Бранко“ под уметничким руководством гђе Сузана Милованић, децје-омладински хор „Бранко“ под управом диригента гђе Јоване Микић, црквено-игачки ансамбл „Бранко“ под уметничким руководством господина Владице Јаношевића и Нишка црквена певачка дружи-

на „Бранко“ под руководством гђе Саре Цинцаревић. Његово преосвештенство Епископ Арсеније доделио је архијерејске грамате појединим члановима хора „Бранко“. Предрагу Михајловићу, Звонимиру Стојановићу, Дејану Милојковићу, Емилији Радмилковић и Бојану Илићу, за дугогодишњи допринос у раду Нишке црквене певачке дружине и љубав према мајци цркви, док је гђа Љиљана Павловић одликована високим епархијским признањем, Орденом Светог Романа, за педесеттгодишње учешће у животу и раду овог црквеног хора. Трећег дана Рођења Христовог, на дан празника Светог првомученика и архиђакона Стефана, Његово преосвештенство Епископ нишки служио је свету архијерејску литургију у старој Цркви „Оцаклији“ у Лесковцу.

СВЕТИ ИСПОВЕДНИК ДОСИТЕЈ НИШКИ И ЗАГРЕБАЧКИ СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН У НИШУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније началствовао је свеноћним празничним бденијем у суботу, 12. јануара 2019. године, у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу. У току непрекидне осмочасовне службе, сви присутни имали су прилику да се поклоне делу моштију Светог Доситеја, који се одскоро налази и чува у Саборном храму. По завршетку бденија, у раним јутањим часовима служена је света архијерејска литургија, на којој су Преосвећеном епископу Арсенију саслуживали бројни гости и свештенство града Ниша и Епархије. Бденије и литургију красило је појање Византијског хора „Мојсије Петровић” и студентата Православног богословског факултета из Београда, као и братства Манастира Суково. За време свете литургије, у чин презвитера рукоположен је јерођакон Нектарије (Ђурић).

НОВИ АРХИМАНДРИТ У ЕПАРХИЈИ НИШКОЈ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију на празник Преподобног Серафима Саровског, 15. јануара 2019. године, у Манастиру Успења Пресвете Богородице у Сукову. Током малог входа, Преосвећени епископ произвео је настојатеља ове обитељи, игумана Серафима (Мишића), у чин архимандрита, уручујући му жезал као симбол његове духовне власти међу братијом манастира. У даљем току свете архијерејске

литургије, господин Владимир Стевановић, вероучитељ из Ниша, рукоположен је у чин ђакона. Поред братства ове свете обитељи, лепоти богослужења допринели су бројни гости из манастира других епархија.

СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА „СВЕТИ САВА И ОСАМ ВЕКОВА СРПСКЕ ЦРКВЕ”

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, у Великој сали Универзитета у Нишу, 24. јануара 2019. године, у организацији Центра за византијско-словенске студије, одржана је свечана академија „Свети Сава и осам векова Српске цркве”, поводом великог јубилеја и објављивања тематског броја часописа Црквене студије, који му је посвећен. Академија је свечано отворена химном Србије у извођењу Нишке црквене певачке дружине „Бранко”, у присуству представника цркве, државе, академске јавности, културног и јавног живота града Ниша. Након поздравних обраћања ректора Универзитета у Нишу, проф. др Драгана Денића, и државног секретара Министарства образовања, науке и технолошког развоја, г. Марка Миленковића, о значају Међународне научне мреже „Rax Byzantino-slava”, основане пре три године у Нишу, говорио је проф. др Јанис Какридис, директор Института за словенски језик и књижевност Универзитета у Берну, једне од институција-чланица ове мреже. О шеснаестом броју годишњака *Црквене студије* говорила је чланица редакције овог реномираног часописа, проф. др Слађана Ристић Горгиев из Ниша. Завршни говор о Светом Сави и аутокефалности Српске цркве одржао је управик Центра за византијско-словенске студије, проф. др Драгиша Бојовић из Ниша. У уметничком делу програма академије учествовали су Нишка црквена певачка дружина „Бранко”, гуслар Милан Додеровић, глумац Народног позоришта у Нишу Александар Михаиловић и студенткиња из Врања Емилија Стојилковић.

СВЕТОСАВСКА АКАДЕМИЈА 2019. ГОДИНЕ У НИШУ

Светосавска академија 2019. у Нишу одржана је са благословом Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија у Великој сали Дома војске, у вечерњим сатима 26. јануара 2019. године, под покровитељством Града Ниша, у организацији Црквене општине Ниш и Нишке црквене певачке дружине „Бранко”, а у сарадњи са Командом Копнене војске Републике Србије. Академија је свечано отворена химном Србије у извођењу Нишке црквене певачке дружине „Бранко” и Нишког оркестра Војске Србије, у присуству Његовог преосвештенства Епископа нишког, високих представника градских власти и локалне самоуправе, високих представника војске, многобројног свештенства и грађана Ниша и околине. Након поздравног обраћања Преосвећеног епископа Арсенија, реч је преузео овогодишњи светосавски беседник, академик проф. др Василије Крстић, говорећи о проблемима духовног јединства српског народа. Учесници програма били су: Нишка црквена певачка дружина „Бранко” са диригентом гђом Саром Цинцаревић, Дечје-омладински црквени хор „Бранко” са диригентом гђом Јованом Микић, Дечја фолклорна секција и Фолклорно-играчки црквени ансамбл „Бранко” које су припремили гђа Сузана Миловановић и

господин Владица Јаносевић, као и Академско културно-уметничко друштво „Оро” чији је уметнички руководилац господин Славољуб Узуновић, заједно са глумцима и рецитаторима. У програму су, поред хорских композиција и народних игара, коришћени текстови из древних списа о Светом Сави, али и стихови модерних српских песника и делови представе нишког аутора проф. Зорана Вучковића. Аутор синаписа програма био је протојереј ставрофор Ненад Микић, а свим учесницима и присутнима на крају свечаности захвалио се протојереј ставрофор Бранислав Цинцаревић. ●

ДА ПЕЋИНУ НАШИХ СРЦА ОЧИСТИМО И У ЊУ ПРИМИМО БОГОМЛАДЕНЦА

Из интервјуа са
Његовим преосвештенством
Епископом нишким г. Арсенијем, емитованог
на таласима Радија Глас Епархије нишке,
о Божићу 2018.

Ваше преосвештенство, подсетите нас шта нам Витлејемска пећина казује и на шта нас призива?

У чудесном догађају рођења Христовог, догађају који је променио ток историје света, видимо да је читава природа, читава творевина Божја, дошла да прослави свога Творца. Родио се Син Божји, Богочовек Исус Христос, истинити Бог и истинити човек, који је примио потпуну људску природу, поставши један од нас, како каже апостол Павле: *Он, богаји дугући, нас ради осиромаши, да се његовим сиромаштвом ми обогајимо*. Он као Бог снисходи ради нашега спасења, долази у смртни свет да га спасе од вечне погибљи и да му дарује вечни живот. То је и радост овога празника, то и порука која нас позива да се и сами, заједно са пастирима и мудрацима и анђелима, поклонимо Господу и Спаситељу нашем Исусу Христу, Богомладенцу. За његово смо се рођење, односно овај догађај и празник Рођења Христовог, припремали четрдесетодневним постом, уздржањем и приликом да се очистимо и духовно и телесно. Како каже један од светих отаца, да пећину наших срца очистимо и у њу примимо Богомладенца Христа, Спаситеља света.

Молим Вас да објасните слушаоцима зашто су хришћани тек од половине четвртог века почели да славе Рођење Христово као засебан празник.

Рођење Христово се у првим вековима хришћанства прослављало заједно са празником Богојављења. Тај празник се звао Епифанија, јављање. Касније, тек негде од четвртог века, тачније од 354. године најпре у Риму, а нешто касније, око 379. године и на Истоку, у Цариграду, почиње да се прославља Рођење Христово као посебни празник 25. децембра. Историчари цркве и литургијари који се баве овим питањем сматрају да је то вероватно зато што су први векови хришћанства били период мучеништва цркве и непрестаног ишчекивања Другог доласка Христовог, али и из уопштеног хришћанског става да се не прославља рођење телесно већ духовно, да се, када се роди један нови човек на свет, заправо рађа човек грешан, а тек духовним рођењем, односно крштењем, он постаје очишћен, постаје учесник и саставни део, уд Тела Христовог. Свети Јован Златоусти назива празник Рођења Христовог мајком свих празника, што он заправо и јесте – јер да није рођења Христовог,

не би било ни страдања на крсту, ни Васкрсења, ни Вазнесења, ни свих оних догађаја које о празницима Господњим прослављамо.

Празник Рођења Христовог један је од дванаест Господњих празника. Украшен је појединим обичајима које је света црква прихватила, затим празницима и недељама које му претходе, а посебна је и химнографија којом се прославља име и љубав Божја према човеку. Како богослужења овог великог празника прате величину и неописив значај доласка јединородног Сина Божјег у свет?

Ми се за празник Рођења Христовог пре свега припремамо постом, али и богослужбеним химнама, песмама и службама које најављују овај велики догађај. Сваки Господњи празник има своје претпразништво и попразништво, па тако и сам празник Христовог рођења. Такође постоје и припремне недеље, Недеља праотаца, Недеља отаца, у којима се прослављају Христови преци по телу, сви који су најављивали долазак обећанога Месије Спаситеља. У Српској цркви имамо установљени празник Детињци, Материце и Оци. Само у нашој помесној цркви постоје ове недеље

посвећене породици: деци, мајкама и очевима. Ово је време да заједно у радости, у љубави, прослављамо Христов долазак, његово рађање у телу. Сваки хришћански народ има божићно дрво и неке своје обичаје везане за овај празник. Тако и наш народ има обичај уношења бадњака у своје домове, обичај паљења бадњака, који заправо представља симболички ону ноћ у којој су се пастири грејали у хладној витлејемској ноћи када се Христос родио.

Хришћани налазе пун смисао свих празника у литургијској заједници, јер их једино она уводи у прави и спасоносни сусрет са Христом. Исто је и када је у питању Божић. Дакле, за хришћане није императив лепо постављена трпеза, већ причешће из Чаше живота. Како то најлакше приближити речима свима онима који то још не виде?

Видимо да је празник Божића, посебно у последње време, а нарочито на Западу, комерцијализован, да се он углавном своди на куповине, размену поклона и припремање богате трпезе. Суштина празника је да се окупљамо у цркви Христовој и да литургијски прославимо овај велики догађај. Верници који су редовни у цркви, који су се припремали постом и молитвом за овај празник, знају, и заправо се припремају да литургијски, односно причешћем Пресветим Телом и Крвљу Христовом, прославе овај празник. Христос нам кроз своје Тело и Крв дарује вечни живот. То је смисао празника. Уопште, смисао празника Рођења је то да је Христос дошао у свет да нам дарује вечни живот. Јеванђелска прича о свадби Царевога сина говори о томе како људи, а то је и данас савремена прича, налазе изговоре за недолазак у цркву, за постављену трпезу Царевога сина. Замислите једнога цара који постаје слуга да би своје слуге спасао од смрти. Не знам да ли је у историји света тако нешто забележено. Али Син Божји је онај који из своје љубави, превелике љубави према своме створењу, према човеку, а и читавој творевини – постаје слуга, један од нас, да би нас позвао на своју царску трпезу. Замислите данас да један цар, можда председник државе, позове некога на трпезу, а човек то одбије. То је по људским мерилима незамисливо. А Бог сâм, цар над царевима, који је сам Син Божји дошао у свет, позива нас да дођемо, и то не да вас нахрани пролазном, већ оном вечном, непролазном храном, која је, по речима Светог Игнатија Богоносца, „лек бесмртности”. А ми ту храну и то пиће непрестано одбијамо и налазимо изговоре овакве или онакве. Изговора нема. Христос нас позива да будемо учесници трпезе љубави, да будемо у заједници љубави са њим. Само тако можемо задобити вечни живот.

Да ли нам Господ поставља било какве услове за сазнање и сам опит у том позиву? И шта је потребно принети на дар Богомладенцу да бисмо постали нови Адам?

Пре свега, на дар нашем Творцу и Спаситељу, Богомладенцу Христу, човек треба да принесе чисто срце. И да принесе своју љубав. Сматрам да је то најважније, да имамо љубав – како према Богу, тако и према својим ближњима. То су и две највеће заповести Божје. То је највећи дар, а истовремено Господ од нас тражи тако мало. Ми често ни то мало нисмо спремни да дамо, да принесемо Спаситељу наше чисто срце, да принесемо љубав према Богу и према ближњем. То је основа и суштина свега.

Може ли се истински учествовати у радости божићног поздрава, уколико се сами нисмо измирили са собом и ближњима, ако учествујемо само у радости а не и у патњи ближњих, уколико породицу нисмо загрлили, немоћном помогли, а руку потребитоме пружили?

Христос нас позива да љубимо Бога и ближње. Из те љубави извире и наше саосећање са нашим ближњима који страдају и пружена рука милосрђа исто тако. Не треба да очекујемо ничију хвалу, нити да нам људи аплаудирају зато што смо некоме помогли и имали саосећање према ближњем. Праву, истинску награду очекујемо од Бога. Бог је онај који нас и учи, који нам даје пример савршенога милосрђа. Христос је идеалан пример на који треба да се угледамо. Да љубимо Бога и да љубимо ближње – то је наша хришћанска обавеза, наша дужност, наша мисија.

Разговор
водио:
Бобан
Коцев

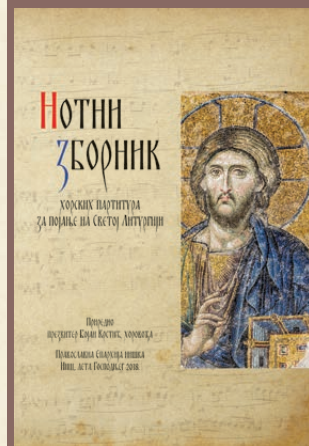

У СУСРЕТ ВЕЛИКОЈ ГОДИШЊИЦИ

Црквене студије, година XVI, број 16/2, Ниш: Центар за црквене студије Универзитета у Нишу, Центар за византијско-словенске студије, Међународни центар за православне студије 2018.

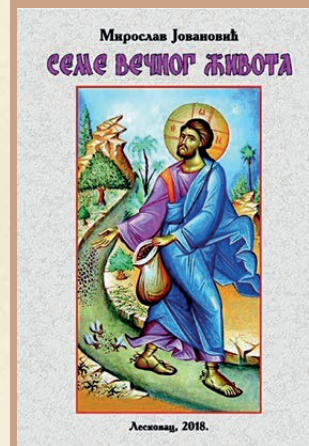
„Велики јубилеј Српске православне цркве, осам векова од оснивања, обавезује све институције, које се баве проучавањем националне историје, да тој изузетно важној годишњици посвете посебну пажњу. Издавачи часописа Црквене студије (Центар за црквене студије, Центар за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу и Међународни центар за православне студије) учинили су, према својим могућностима и даровима својих сарадника, значајан подвиг објавивши два тома тематског броја. Други том, који је изашао из штампе крајем 2018. године, посвећен је Светом Сави, првом српском архиепископу, док ће други бити посвећен историји Српске цркве, као и култури и уметности, које су настајале под њеним окриљем током осмовековног трајања”, стоји у предговору уредника Црквених студија проф. др Драгише Бојовића. Уредништво часописа прикупило је педесет шест оригиналних научних радова на тему из историје Српске цркве, на укупно 863 стране. У неким од ових радова представљена су најновија открића, на основу резултата истраживања домаћих аутора (Бранислав Тодић, Синиша Мишић, Радивој Радић, Татјана Суботин Голубовић), али и страних (Павел Дзиадул, Јоргос Нектариос Лоис, Татјана Борисова, Галина А. Казимова, Жан-Клод Ларше и други). Овај зборник ће, без сумње, бити незаобилазна референца за све историчаре и научнике других дисциплина који ће се у будућности интересовати за теме о Светом Сави.

ОБЈЕДИЊЕНЕ ЛИТУРГИЈСКЕ ХОРСКЕ ПАРТИТУРЕ

Нотни зборник хорских партитура за појање на Светој Литургији, шtamпана музикалија, приредио презвитер Бојан Крстић, Ниш: Православна епархија нишка 2018.

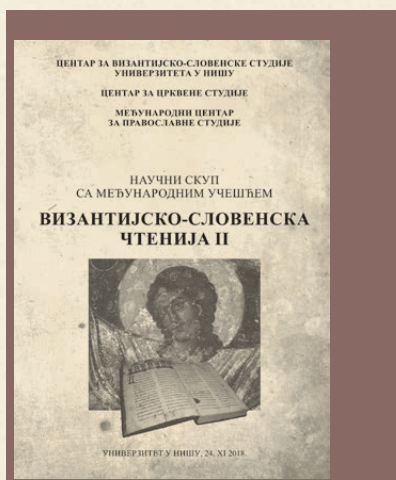
Нотни зборник хорских партитура за појање на светој литургији настао је као плод петогодишњег рада презвитера и хоровађе Бојана Крстића, музички и богословски образованог нишког свештеника, са Нишким црквеним хором „Вода жива”, који под његовим руководством краси литургијска богослужења у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу. Желећи да својим сарадницима, члановима хора, олакша учење и припрему за саслуживање на светој литургији, приређивач је, како сам тврди у уводној речи, прикупао материјал за овај зборник, руководећи се идејом да на једном месту обједини све партитуре потребне за ток свете литургије, али и да њихов избор буде примерен могућностима хора у настајању. Највећи број композиција које су ушле у избор припадају опусу Ст. Ст. Мокрањца, али ту су и нумере других аутора, међу којима су најзаступљенији К. Станковић, Д. Богојевски и Д. Бортњански, као и неке народне верзије литургијских мелодија. Појава овог зборника великог формата у тврдом повезу представља важан практични корак у исправљању недостатка штампаних музикалија на нашем црквеном подручју. Зарад што боље припреме и разумевања садржаја литургијских песама, нотном зборнику придодат је и текстуални део, сачињен од кратких поука – објашњења смисла појања на светој литургији, улоге појаца и хоровађе, значења појединих њених делова и превода црквенословенских текстова на савремени српски језик.

РЕЧ САВРЕМЕНОГ СВЕШТЕНИКА

Мирослав Јовановић, *Семе вечног живота*, Лесковац: Српска православна црквена општина Лесковац 2018.

Књига презвитера Мирослава Јовановића, пароха шестог лесковачког, уређена је као одабир његових раније објављених чланака, беседа и научних радова, а подељена је у три компактне целине: „Теологија”, „Историја” и „Друштво”. Ранијих година аутор је објавио три монографије на теме из црквене историје лесковачког краја, десетак научних радова и велики број публицистичких текстова. Јереј Мирослав Јовановић активан је на многим пољима духовног, културно-уметничког и научно-интелектуалног живота у свом граду. Био је покретач и уредник два гласила лесковачке црквене општине, оснивач и старешина хуманитарних и мисионарских установа, а данас је директор и предавач Библијске школе у Лесковцу. Поред радова на разноврсне богословске теме, у овој књизи сабрани су његови историјски текстови објављени у научном часопису *Лесковачки зборник*, добро рецензирана студија о Патријарху карловачком Лукијану Богдановићу, као и више осврта на актуелне социјалне теме, које је аутор током последње деценије публиковао у већем броју локалних јавних гласила. Настављајући традицију српских свештеника ранијих поколења, који су сакупљали и објављивали своја беседничка и мисионарска достигнућа, Мирослав Јовановић као одговорни свештеник, ангажован и присутан у јавности свог краја, на смео и солидан начин даје одговоре на многа питања и проблеме који се сусрећу у савременом друштву.

ВИЗАНТИЈСКО-СЛОВЕНСКА ЧТЕЊИЈА НА УНИВЕРЗИТЕТУ У НИШУ

Друга по реду годишња конференција „Византијско-словенска чтења”, у организацији Центра за византијско-словенске студије, Међународног центра за православне студије и Центра за црквене студије из Ниша, одржана је 24. новембра 2018. године на Универзитету у Нишу. Замишљена као својеврсна смотра стваралаштва свих чланова поменутих центара, ова конференција је већ друге године свог одржавања, захваљујући учешћу бројних пријатеља из других земаља, задобила размере научног скупа са међународним учешћем. На свечаном отварању скупа у Великој сали Универзитета, након поздравних речи проф. др Драгише Бојовића, управника ова три центра, проф. др Георгиоса Нектариоса Лоиса из Института за национална и верска питања у Патри и пригодног музичког програма који су приредили студенти Факултета уметности у Нишу, присутни су имали прилике да чују пленарна излагања професора Јоханеса Солберга из Норвешке и Витомира Митевског из Скопља. Рад овог научног скупа настављен је у четири сесије, којима су председавали чланови неког од ових центара, иначе угледни професори који се у својим научним областима баве истраживањем црквених, православних и византијско-словенских студија. У неколико универзитетских конференцијских сала било је дуготрајне и плодне дискусије, а сви радови представљени на овом скупу биће објављени у другом тому зборника Византијско-словенска чтења, чија је припрема у току.

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ „РУСКИ ПУТЕВИ СРПСКОГ БОГОСЛОВЉА”, ПРОФ. ДР ВЛАДИСЛАВА ПУЗОВИЋА

У Светосавском дому Саборног храма у Нишу, 3. новембра 2018. године, у присуству Његовог првосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, свештенства Епархије нишке, професора и ученика Призренске богословије у Нишу, као и заинтересованих грађана, одржана је промоција књиге *Руски љуџеви српској бојословља*, аутора др Владислава Пузовића, ванредног професора Православног богословског факултета у Београду. На промоцији су, поред аутора, говорили проф. др Зоран Дејвља и доц. др Владан Таталовић, такође професори Богословског факултета. Након више објављених позитивних рецензија, у богословским и историјским научним часописима у Србији, Русији и Украјини, она је, по одлуци одбора који делује при Универзитету у Београду, проглашена за најбоље научно остварење наставника и сарадника Универзитета у Београду, објављено током 2017. године. Она у прилогу садржи и азбучник свих Срба на руским духовним академијама (са подацима о школовању 234 српска студента) и преко 200 фотографија архивских докумената из руских и украјинских архива. Она показује да је руски духовно-просветни систем имао одлучујући утицај на токове српске богословске мисли дуже од два века. Питомци руских духовних академија заузимали су важне положаје у српској црквеној хијерархији и духовно-просветном систему. Чак седморица међу њима седели су на трону нишких епископа. Издавачи ове монографије су Институт за теолошка истраживања Православног богословског факултета Универзитета у Београду и ЈП Службени гласник.

ДУХОВНА ТРИБИНА У СПОМЕН АЛЕКСАНДРУ ШМЕМАЊУ

Православна Епархија нишка је у сали Светосавског дома, 22. децембра 2018. године, организовала духовну трибину под називом „Усхођење у живот – поводом тридесетпетогодишњице од упокојења протојереја Александра Шмемана”. О значају дела овог знаменитог православног теолога, пред изненађујуће великим бројем посетилаца, говорили су протопрезвитер Бобан Стојковић, професор Богословије Светог Кирила и Методија у Нишу и протопрезвитер Светислав Петровић, старешина Храма Светог Луке у Нишу, а модератор трибине био је професор Ивица Живковић, катихета. Професор Стојковић је у првом делу трибине надахнуто говорио о животу и делу Александра Шмемана, да би касније, са истим жаром, тумачио значај његовог литургијског богословља. Протојереј Светислав Петровић је у марљиво припремљеном излагању поделио своја лична искуства о утицају Шмеманових практичних упутстава за пастирски рад савременог свештеника, посебно тумачећи његове списе о крштењу, исповести, молитви и посту. На тај начин богословско дело овог великог аутора осветљено је са више различитих аспеката. Присутни у публици с пажњом пратили су читав ток ове духовне вечери, што су и доказали дугим и плодотворном дискусијом која је уследила. Тиме су верници Ниша и околине показали да међу њима постоји значајно интересовање за православну теологију, не само у класичном, светоотачком, већ и у њеном савременом изразу.

СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

У периоду од 20. октобра 2018. до 27. јануара 2019. године, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније је:

21. октобра – у недељу 21. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу

27. октобра – на празник Преподобне матере Параскеве служио свету архијерејску литургију у Храму Преподобне матере Параскеве у Кумареву (Архијерејско намесништво прво лесковачко), на дан храмовне славе

28. октобра – у недељу 22. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Николе у Куршумлији, поводом обележавања јубилеја осамсто педесет година од подизања првих Немањиних задужбина у Куршумлији

31. октобра – на празник Светог апостола и јеванђелисте Луке служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Луке у Нишу, на дан храмовне славе

4. новембра – у недељу 23. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу

8. новембра – на празник Светог великомученика Димитрија служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Димитрија у Димитровграду, на дан храмовне славе

10. новембра – у суботу недеље 23. по Духовима, на празник Светог Арсенија Сремца, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу

11. новембра – у недељу 24. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Алексинцу

14. новембра – на празник Светих Козме и Дамјана – Врачева служио свету архијерејску литургију са малим освећењем храма у капели Светих Козме и Дамјана – Врачева у Војној болници у Нишу, поводом славе Војне болнице

15. новембра – у четвртак недеље 24. по Духовима, дан уочи празника Обновљења Храма Светог великомученика Георгија – Ђурђиц, служио свету архијерејску литургију у богослужбеном простору Команде Копнене војске у Нишу, поводом славе Копнене војске Србије

16. новембра – на празник Обновљења Храма Светог великомученика Георгија – Ђурђиц служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Георгија у Темској, поводом манастирске славе

18. новембра – у недељу 25. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Бојнику (Архијерејско намесништво јабланичко)

21. новембра – уочи празника Светог архангела Михаила и осталих небеских сила служио празнично бденије, а на дан празника свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу, на дан славе Саборног храма Светог архангела Михаила у Нишу

22. новембра – у четвртак недеље 25. по Духовима, на празник Светог Нектарија Егинског, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу

24. новембра – у суботу недеље 25. по Духовима, на празник Светог краља Стефана Дечанског, служио свету архијерејску литургију у Храму Светог краља Стефана Дечанског у Казнено-поправном заводу у Нишу, на дан храмовне славе

25. новембра – у недељу 26. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог пророка Илије у Нишкој Бањи

2. децембра – у недељу 27. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светих апостола Петра и Павла у Јелашници (Архијерејско намесништво друго нишко)

4. децембра – уочи празника Ваведења Пресвете Богородице служио празнично бденије у Манастиру Ваведења Пресвете Богородице у Сићеву, а на дан празника свету архијерејску литургију у Манастиру Ваведења Пресвете Богородице у Јашуњи, на дан манастирске славе

9. децембра – у недељу 28. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Нишу

16. децембра – у недељу 29. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Свете Петке у Нишу

18. децембра – у уторак недеље 29. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Манастиру Светог Георгија у Рујну (Епархија жичка), поводом годишњице упокојења блаженопочившег Епископа жичког г. Хризостома

19. децембра – на празник Светог Николаја, Архиепископа мирликијског чудотворца, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу

22. децембра – у суботу недеље 29. по Духовима служио свету архијерејску литургију за упокојење душа пострадалих у тешкој саобраћајној несрећи у Храму Светог пророка Илије у нишком насељу Чокот

23. децембра – у недељу 30. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Пантелејмона у Нишу

30. децембра – у недељу 31. по Духовима служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу

2. јануара – на празник Светог Игњатија Богоносца саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његово преосвештенство Епископ врањски г. Пахомије у Саборном храму Свете Тројице у Врању

6. јануара – у недељу 32. по Духовима, на дан навечерја Рођења Христовог, служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу; истог дана служио празнично бденије уочи Рођења Христовог у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу

7. јануара – на празник Рођења Христовог служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу

8. јануара – другог дана празника Рођења Христовог, на дан Сабора Пресвете Богородице, служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Христовог – Старој цркви пазарској у Пироту, на дан храмовне славе

9. јануара – трећег дана празника Рођења Христовог, на дан Светог првомученика и архиђакона Стефана, служио свету архијерејску литургију у Храму Успења Пресвете Богородице – Цркви „Оцаклији” у Лесковцу

13. јануара – у недељу 33. по Духовима, на дан празника Светог Доситеја исповедника загребачког и нишког, служио свеноћно бденије са светом архијерејском литургијом у Саборном храму Силаска Светог Духа у Нишу

14. јануара – на празник Обрезања Господњег и Светог Василија Великог служио свету архијерејску литургију у Храму Силаска Светог Духа на апостоле у Власотинцу

15. јануара – у уторак недеље 33. по Духовима, на празник Преподобног Серафима Саровског, служио свету архијерејску литургију у Манастиру Успења Пресвете Богородице у Сукову

18. јануара – на дан навечерја Богојављења служио свету архијерејску литургију са великим водоосвећењем у Храму Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу

19. јануара – на празник Богојављења служио свету архијерејску литургију са Великим водоосвећењем у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу

20. јануара – на празник Сабора Светог Јована Крститеља саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његово преосвештенство Епископ крушевачки г. Давид у Саборном храму Светог Георгија у Новом Саду, поводом славе Његовог преосвештенства Епископа бачког г. Иринеја

27. јануара – на празник Светог Саве служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу. ●

СЛАВА СТАРЕ ЦРКВЕ ПАЗАРСКЕ У ПИРОТУ

ЈЕР ГОСПОД НИШТА НА СИЛУ НЕ ЧИНИ

Беседа Његовог преосвештенства
Епископа нишког г. Арсенија на празник
Сабора Пресвете Богородице, другог дана
Рођења Христовог, 2018. године у Пироту

Ово је велики и чудесни догађај, једино ново под Сунцем, да сâм Бог, Син Божји, сиђе у свет и постане један од нас, примивши обличје слуге, како каже апостол Павле: Он који је, богат будући, нас ради осиромашио, да бисмо се његовим сиромаштвом ми обогатили. Господ је из своје славе сишао, снисходио и потпуно се унизио ради нас и ради нашега спасења, примивши обличје своје творевине, примивши људску природу, поставши човек. Он не бира да се роди као царски син, већ се рађа у једној скромној породици. Рађа се у пећини, где је народ витлејемски држао своју стоку. Господ смирено лежи у јаслама, дајући својим смирењем пример свима нама. Господ је као смирени слуга дошао на овај свет, да би нас избавио од греха, робовања греху, ђаволу и смрти. Господ је дошао да нам да свој мир, божански мир, који нико други не може да нам да, да нас измири са Богом и да нам да мир и слободу од греха, у коме смо се нашли.

Пресвета Дјева Марија из града Назарета једина се у роду људскоме нашла достојна и од Бога била изабрана да управо она буде Мајка Сина Божјег. Другога дана Божића ми заправо славио њу, која је била посредница рода људскога, својом слободном вољом и пристанком да буде Мајка Божја, јер Господ ништа не чини на силу. Господ на силу не спасава човека, већ тражи нашу сагласност. Мајка Божја даје своју сагласност, рекавши: Ево слушкиње Божје. Нека ми буде по речи твојој. Пристаје, дакле, да у име рода људскога буде наша посредница и принос, дар рода људскога Богу. Она дарује своје тело, своју утробу, да она буде сместиште несместивог Бога. Њу сли-

камо у светим олтарима како је раширила руке, а у њеној утроби њенога Сина, божанскога Сина. И ту представу у цркви називамо „Шири од небеса“. Дакле, величину и неограниченост Божју коју ни небеса не могу да обухвате, прихватила је њена мајчинска утроба. Зато је и називамо Широм од небеса. Она је била дјева и пре рођења и за време рођења и након рођења Христовог. Зато Мајку Божју сликамо са оне три звезде, једном на њеном челу, а друге две на њеним раменима, које представљају њено девичанство и пре и за време рођења и након рођења Господа Исуса Христа – јер је његово рођење било чудесно и неизрециво за наш људски разум. Она је била осењена Духом Светим. Од Духа Светога је зачала, како је и анђео Божји јавио Јосифу Заручнику, да не би посумњао у њено девичанство и њену честитост. Господ одређује и праведнога Јосифа да буде њен заштитник, јер би била огромна срамота ако би људи, не схватајући начин на који је Пресвета Дјева зачала Христа, шта другачије помислили о њој. Зато је по Божјем благослову Свети Јосиф Праведни био њен заручник, како би чувао њену честитост и њено достојанство, а истовремено да би овај чудесни догађај оваплоћења и рођења Христовог био сакривен од самога сатане.

Увек када славио неки Господњи празник, наредног дана, другога дана, славио онога светитеља Цркве Божје који је био активни учесник тог догађаја. Тако дакле данас, други дан празника Рођења Христовог, прослављамо његову божанску Мајку. Она се никада у Православној цркви не слика, не изображава без свога Сина. Увек је у његовом присуству и увек са њим, да ли га држи у наручју или стоји крај његовог крста док Господ приноси своју жртву за спасење света. ●

БОЖИЋ
2018. ГОДИНЕ
У НИШУ И
ЕПАРХИЈИ
НИШКОЈ

